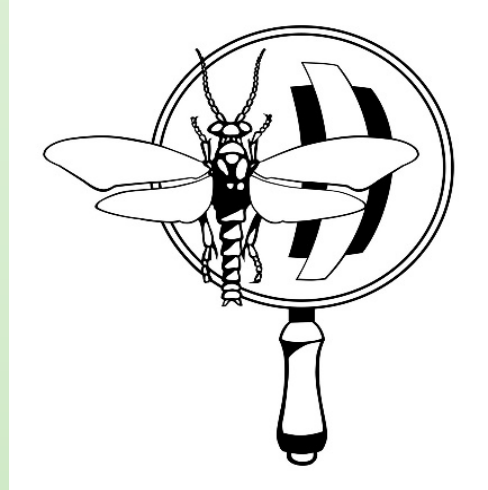

VEELPOOT

Jaargang 37 nr. 2, april 2026

Inhoud:

Mededelingen van het bestuur (voorzitter)	2
Natuur in huis, die je liever niet hebt (Willemein Poot).....	3
Bijen en wespen tijdens de LIW-weekenden op de Veluwe 2025 (Erik van der Spek, Jan Smit, Michel van Adrichem en Wankja Fergusson)	8
Loopkevers overwinterend achter de schors van plataan (Vera Vandenbulcke & Gerrit Groeneweg)	14
<i>Pediopsoides sharmai</i> (Viraktamath 1981) (Willemein Poot)	26
Insecten in de vlucht (Koos van Brakel)	31
Parasitaire zwammen (<i>Laboulbeniales</i>) op Klutsdorpse viervlekpriemkevers (<i>Bembidion Tetracolum</i>) (Gerrit Groeneweg)	33
Website Digitale database Nederlandse wantsen	38
Wijziging Nederlandse namen van nachtvlinders	38
Publicaties	39
Enquete	44
Contacten	45

COLOFON

Veelpoot 37^e jrg., nr. 2, april 2026

ISSN 1386-9965

Veelpoot is een uitgave van de Landelijke Insectenwerkgroep (LIW) van de Natuurvereniging KNNV

Het blad verschijnt in principe viermaal per jaar (januari, april, juli en september)

Website: liw.knnv.nl

Redactie Veelpoot: Gerrit Groeneweg,

veelpoot@liw.knnv.nl

groeneweg@home.nl

Richtlijnen voor auteurs worden op aanvraag toegezonden

Sluitingsdata kopij: week 11, 24, 37 en 50

COPYRIGHT

LIW-KNNV april 2026

Overname van delen van de tekst is toegestaan onder bronvermelding.

Foto cover:

Vrouwtje heizijdebij (*Colletes succintus*) op struikhei

Illustratieverantwoording:

Koos van Brakel (p. 31 en 32)

Wankja Fergusson (cover, p. 8-11)

Gerrit Groeneweg (p. 14-24 en 33-37)

Willemein Poot (p. 3-7 en p. 26-30)

Mededelingen van het bestuur

Geert van Poelgeest, voorzitter

Het weekeinde van 8 tot en met 10 mei is haast vol, dus wees er snel bij om je op te geven.

Het tijdstip van betalen is maatgevend.

Het weekeinde van 14 tot en met 16 augustus is nog niet vol. Opgave is gewenst.

We gaan beide weekends naar de groepsaccommodatie Holsterhof, Paalderweg 2, 6061 NV Posterholt. We zitten dus in de buurt van de Meinweg en het Roerdal.

De prijs is € 95,- per weekeinde.

Er zijn dringend opgaven nodig voor de studiereis Insecten.

Dus als je iemand weet die een stevige basis zoekt om de wereld van de insecten verder te verkennen? Stuur hem of haar deze link: <https://liw.knnv.nl/agenda/studiereis-insecten/>

Op de opening van het landelijk jubileum op 6 februari, tijdens de landelijke insectendagen van EIS en op 14 februari van de NEV heeft de LIW zich gepresenteerd met een kraam. Onze folder werd flink meegenomen.

Met de NEV heeft bestuur een afspraak gemaakt dat alle leden van de LIW en de leden van de KNNV één keer gratis met een activiteit mee mogen, daarna wordt verwacht dat die persoon lid wordt.

In het colofon staat dat de LIW in 1938 is opgericht. Het lijkt ons goed om daar aandacht aan te besteden. Wie zouden over de afgelopen jaren kunnen interviewen?

Landelijk Nieuws

Op verzoek van het landelijk bestuur van de KNNV hebben we een jaarverslag opgesteld.

Dit jaar bestaat de KNNV 125 jaar, Anna en Geert overleggen regelmatig via zoom over de activiteiten die dit jaar ondernomen worden. Anna heeft voor een verjaardagskalender gezorgd en Geert heeft de belangrijkste gebeurtenissen in de historie van de KNNV op een rij gezet, zie <https://knnv.nl/hoogtepunten-125-jaar-knnv/>

Van 15 tot en met maandag 25 mei 2026 is de Week van de Biodiversiteit. Als je namens de LIW een activiteit in deze week wilt organiseren? Graag lezen wij dit initiatief, kijk op <https://knnv.nl/week-van-de-biodiversiteit/> Als je ondersteuning daarbij wilt hebben bijvoorbeeld met de PR? Stuur een email aan liw@knnv.nl.

22 maart 2026

Natuur in huis, die je liever niet hebt

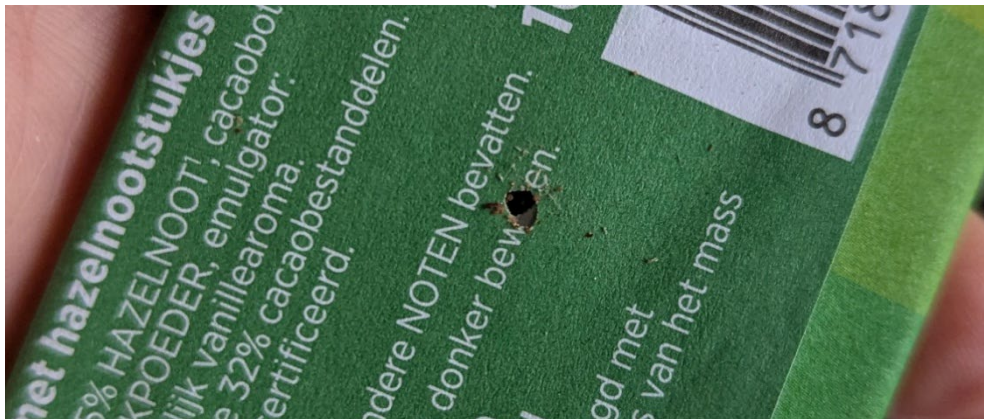
Willemein Poot

De ogen van mijn 97-jarige vader zijn niet zo goed meer. Hij ziet nog maar 10%.

Bij mijn bezoek aan hem zag ik vlindertjes in huis. Ik ving ze en bekeek ze. Ik herkende de vlinder meteen: De Indische meelmot (*Plodia interpunctella*). Soms wordt deze vlinder ook wel vruchtmot genoemd, maar een vruchtmot (*Cadra calidella*) is een andere vlinder uit de Pyralidae familie.

Ik ben heel enthousiast als het om insecten gaat, maar sommige wil je niet in je huis hebben. Wat mij betreft is deze nachtvlinder daar één van. Wikipedia vermeldt dat de rupsen zich voeden met granen, diervoer en cacao. Zelfs polyethyleen kan de mot verteren, waardoor ze zich door plastic verpakkingen heen kunnen vreten. Dus werden mijn vaders kastjes nagekeken en uitgesopt. Wij zagen nergens rupsen in het eten. Ook niet het spinsel van deze rupsen. Maar bij een volgend bezoek wel weer motten en zelfs rupsen langs de muur. Mijn zus opperde dat ze mogelijk ergens anders vandaan kwamen, maar dat leek mij stug.

Mijn oog viel op de chocolade die op tafel lag. Ik had alles in de lades nagekeken, maar niet de repen chocolade die mijn vader altijd in zijn keukenlade bewaarde. Aan de buitenkant van de repen zag ik zo op het eerste oog niets. Bij nadere inspectie zat in 1 reep een klein gaatje.

Buiten dat deze rupsen dus zich door plastic verpakking heen kunnen eten, doen ze dat ook bij de verpakking van chocolade, ontdekte ik. Ik maakte de verpakking open en zag dat de reep melkchocolade met nootjes was veranderd in een proteïne reep.

Ook ontdekte ik dat de rupsen minder gek zijn op witte chocolade. Slechts één rups had van een witte reep gegeten.

Pyralidae

De Indische meelmot (*Plodia interpunctella*), behoort tot de familie van de Pyralidae (de Nederlandse naam is lichtmotten of snuilmotten). Deze familie bevat meer dan 850 soorten vlinders in Europa.

Wereldwijd telt de familie ruim 6000 soorten waarvan er veel in de tropen leven.

Enkele in Nederland levende leden van deze familie zijn: de kleine wasmot (*Achroia grisella*), levertvlekmot (*Ancylosis oblitella*) en hommelnestmot (*Aphomia sociella*)

Voorkomen

De Indische meelmot (*Plodia interpunctella*) komt verspreid over de gehele wereld voor. Het is een algemeen voorkomende vlinder in Nederland. Ze hebben een voorkeur voor verwarmde opslagplaatsen, in keukenvoorraden en bij levensmiddelenbedrijven. Ik heb ze twee jaar geleden in een bouwmarkt rond vogelvoer zien vliegen.

Vlinder

De vlinder is vooral 's nachts actief en wordt daarom niet altijd opgemerkt. Je kan ze zien vliegen bij lichtbronnen. De vlinder is ongeveer een cm lang en heeft, als hij stilzit, zijn vleugels tegen zijn lijf aan. Hij heeft, een roodbruin uiterlijk met achter zijn kopje een crème witte band. Vliegend lijken de vleugels crèmekleurig met roodbruin op de buitenste vleugeluiteinden.

De imago's eten niet; ze houden zich alleen maar bezig met de voortplanting.

Het vrouwtje legt in een periode van ongeveer twee weken ongeveer 300 tot 500 eitjes op allerlei voedselbronnen.

Ei

De eitjes zijn klein, witgeel en moeilijk met het blote oog te zien. Ze komen bij een temperatuur van 25°C na vijf tot zes dagen uit. In een onverwarmd niet te koud gebouw duurt dit circa twee weken.

Rups

De rupsen gaan gelijk nadat zij uit het ei kruipen op zoek naar eten. Ze worden circa twaalf millimeter groot en zijn moeilijk te onderscheiden van andere rupsen met een soort soortgelijk eetpatroon.

De rupsen spinnen hun voedsel, als dat uit losse delen bestaat, bijvoorbeeld vogelvoer, aan elkaar.

De duur van het rups stadium is sterk afhankelijk van de omgevingstemperatuur en het voedselaanbod. Zelfs onder gelijke omstandigheden kan de ontwikkelingstijd van de rupsen sterk uiteenlopen. Onder gunstige omstandigheden duurt dit stadium gemiddeld een maand. Onder ongunstige omstandigheden kan dit oplopen tot veertig weken. Bij temperaturen onder 13-15°C staat hun ontwikkeling vrijwel stil.

Pop

De volgroeide rupsen verlaten hun voedselbron om elders te gaan verpoppen. Ze klimmen vaak langs muren om zich ergens in een kier of spleet te verpoppen. Ze spinnen daartoe een zijden witte cocon.

Dit stadium duurt zo'n anderhalf à twee weken. Binnen twee dagen na het verlaten van de cocon kan het imago al gepaard hebben en in staat zijn om eitjes af te zetten.

Generaties

In Nederland kunnen in onverwarmde ruimten, een á twee generaties per jaar worden voortgebracht. Maar, bij warme temperaturen en voldoende voedsel duurt de volledige ontwikkeling van ei tot volwassen mot 35 dagen en kunnen er dus meerdere generaties per jaar voorkomen.

Voedsel

In het rupsstadium worden allerlei opgeslagen producten aangevreten, zoals cacaobonen, bakken met meel, cornflakes, koffie, thee, kruiden, tabak, gedroogde groenten en fruit, granen, vogelvoer, bonen, pinda's, amandelen, chocolade, palmpitten en andere oliezaden. Ook in hooi worden ze aangetroffen. Verder worden zij aangetroffen in decoratiestukken waarin gedroogde vruchten voorkomen.

Door de vraat en de vervuiling met uitwerpselen gaat het voedsel verloren. Daarom wordt dit insect als schadelijk aangemerkt.

Vijanden

Er zijn sluipwespen die de natuurlijke vijanden van dit insect zijn. Deze sluipwespen leggen hun eitjes in de eitjes van de mot, die de eitjes prederen. Deze wespen (zoals *Trichogramma evanescens*) worden net als aaltjes (*nematoden*), die de rupsen aantasten, als biologisch bestrijdingsmiddel ingezet.

Ook worden Feromoonvallen ingezet om de mannelijke imago's te vangen, maar die roeien de populatie niet volledig uit.

Om de eitjes en rupsen te doden is een temperatuur van -12°C gedurende vijf dagen nodig. De temperatuur moet gedurende die vijf dagen ook in het binnenste van het product bereikt worden. Bij verhitting tot een temperatuur van 60°C gedurende 30 minuten, worden alle stadia van dit insect eveneens gedood. Ook hierbij geldt dat deze temperatuur in het binnenste van het product bereikt moet worden.

Tot slot

Ik heb mijn vader aangeraden om zijn muesli en koekjes voortaan in afsluitbare glazen potten te bewaren. Hij bedacht zelf dat hij geen chocolade meer in huis nam, omdat hij het zelden eet.

Ik heb mij vooral erover verbaast dat deze rupsen zonder vocht toe kunnen.

Geraadpleegde bronnen:

Waarneming.nl, *ANWB-insectengids* door Heiko Bellmann; *wikipedia.nl*

<https://www.kad.nl/kennisbank/dierplagen>; *insectheroes.nl*; *beestjeskwijt.nl* en *baktotaal.nl*.

Bijen en wespen tijdens de LIW-weekenden op de Veluwe 2025

Erik van der Spek, Jan Smit, Michel van Adrichem, Wankja Fergusson

Diverse terreinen zijn meer of minder grondig geïnventariseerd tijdens de weekenden van 25-27 april en 22-24 augustus vanuit ons verblijf in Putten. Terreinen waarvoor een vergunning aanwezig was om dieren te mogen vangen en zo nodig te verzamelen en buiten de paden te gaan, zijn het intensiefst bezocht.

Er zijn 39 soorten wilde bijen waargenomen, waaronder: de kwetsbare soorten sporkenhoutzandbij (*Andrena fulvida*) en de heidewespbij (*Nomada fuscipes*).

't Sol, wilg in grindaafgraving met helling met zand

De meest soortenrijke locatie was 't Sol, een oude grindaafgraving bij Garderen van Gelderslandschap en Kastelen. Vooral de helling in het noordoosten van het gebied biedt veel nestgelegenheid voor soorten die in de bodem nestelen. Deze helling blijft geschikt als nestlocatie door recreatief gebruik van wandelaars en mountainbikers.

In april was de wilg in de afgraving een belangrijke voedselbron voor wilgenspecialisten zoals de vroege zandbij (*Andrena preacox*) en grote zijdebij (*Colletes cunicularis*). Indirect was dit ook het

geval voor de koekoek van de laatste, de grote bloedbij (*Sphecodes albilabris*). Een bijzonderheid van deze soort is dat deze dieren in de zomer uitsluipen om te paren. De vrouwtjes verdwijnen daarna in de grond om het voorjaar af te wachten, terwijl de mannen rondhangen in afwachting van een vrouwtje en dan makkelijk zijn waar te nemen.

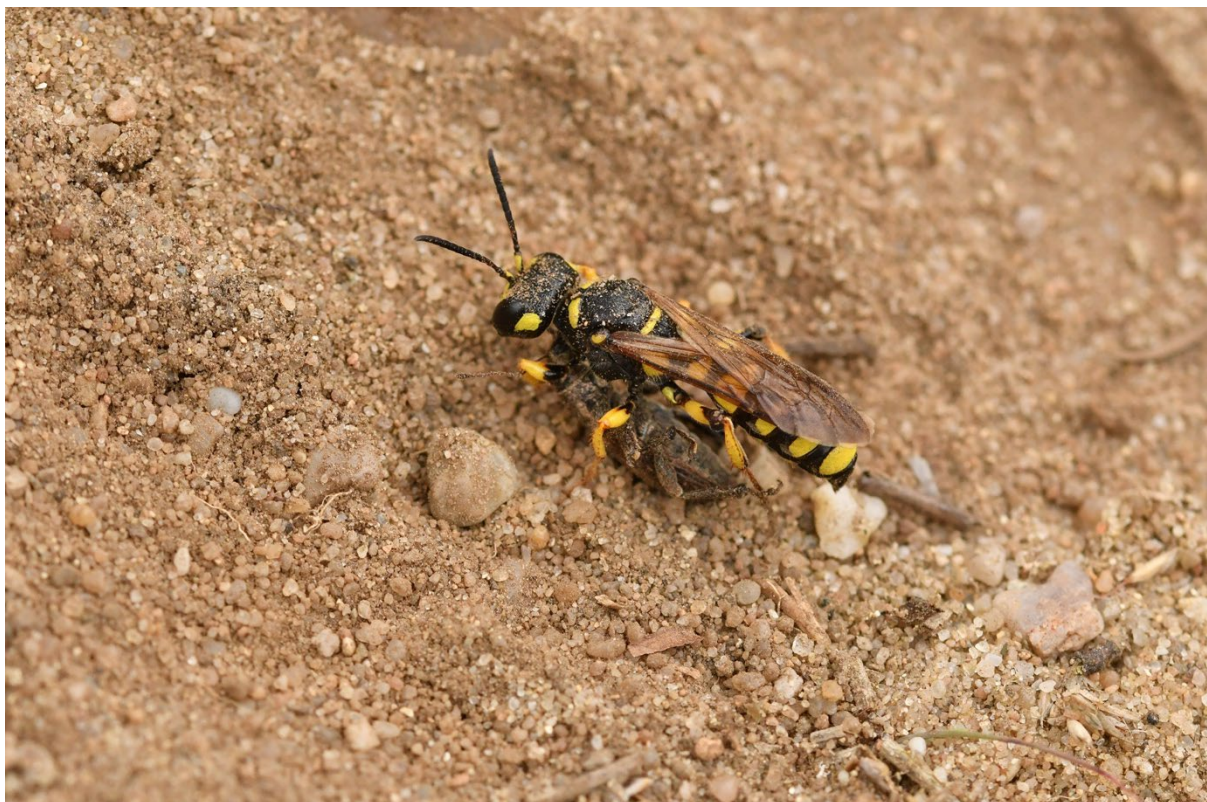
In de zomer was struikheide voedselplant voor de specialisten heidezandbij (*Andrena fuscipes*) en heizijdebij (*Colletes succintus*), ook hun koekoeken respectievelijk heideviltbij (*Epeolus cruciger*) en heidewespbij (*Nomada fuscipes*) waren er aanwezig.

Mannetje grote zijdebij (*Colletes succintus*) op wilg

Mannetje Franse veldwesp (*Polistes dominula*) op vuilboom

Snuittordoder (*Cerceris arenaria*) met prooi

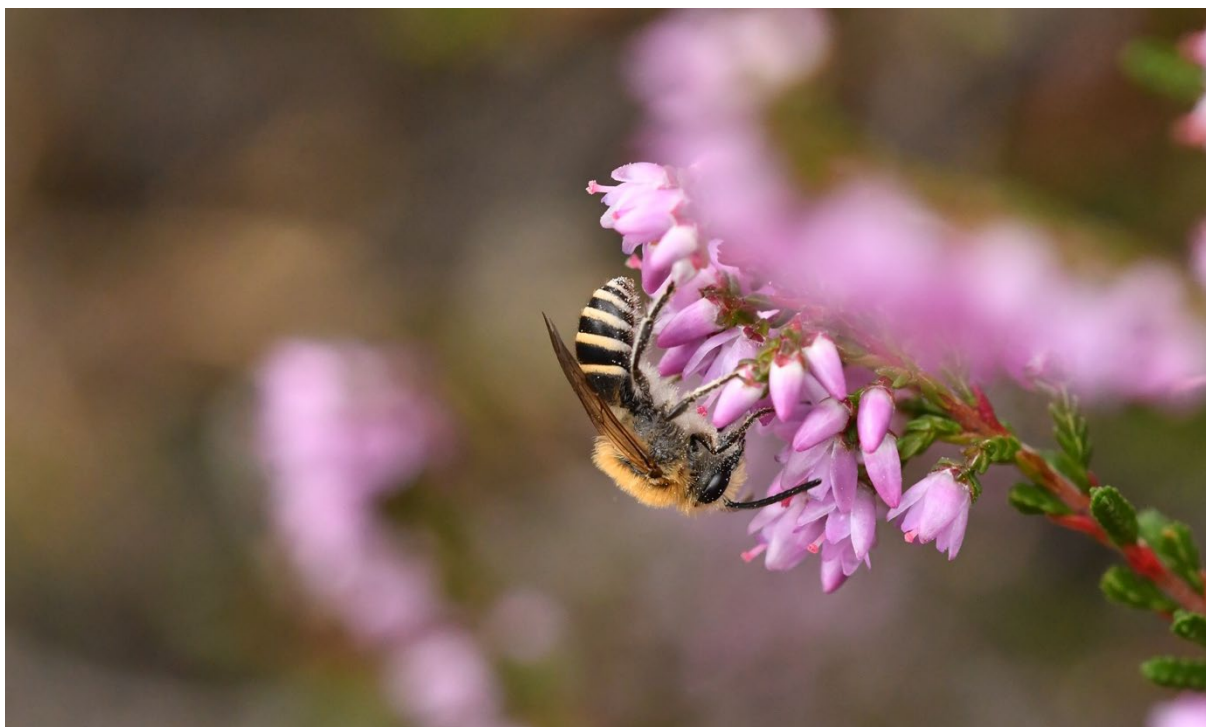
Donkere Steeg op Landgoed Oldenaller in het voorjaar

Een ander terrein waar voldoende kale bodem als nestgelegenheid aanwezig was, is de Krachtighuizerheide van de gemeente Putten, een buurtveldje met hoge ecologische waarde.

Naast de bloeiende struikheide was de bloeiende vuilboom of sporkenhout hier een belangrijke voedselplant. Ook graafwespen zoals de geelbuikknoopwesp (*Cerceris quadricincta*) en de plooiwesp de Saksische wesp (*Dolichovespula saxonica*) profiteerden hiervan.

Van de terreinen van Natuurmonumenten was vooral de Donkere Steeg op het Landgoed Oldenaller interessant. Onder andere doordat naast de Franse veldwesp (*Pollistes dominula*) hier ook de groefkopveldwesp (*Pollistes nimpha*), een veldwesp die in Nederland begint uit te breiden, is gezien. Ook hier bloeide wat vuilboom en de voedselspecialist de sporkenhoutbij (*Andrena fulvida*) is hier ook aangetroffen. In dit gebied en ook in het gebied Heihoef op dit landgoed is de beperkte hoeveelheid (bijna) kale bodem als nestgelegenheid een beperkende factor voor de aantallen van de vele soorten in de bodem nestelende bijen en wespen.

Op het landgoed Oud Groevenbeek was dankzij onder andere een brede onverharde weg meer nestgelegenheid.

Vrouwtje heizijdebij (*Colletes succintus*) op struikhei

LIW 2025 Noord Veluwe															
Angeldragers (Aculeata)															
naam		status			vindplaats										
		Z	T		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Goudwespen	Chrysidae														
	<i>Hedichrum nobile</i>	a	s					x							
	<i>Hedichrum nutilans</i>	z	a					x		x					
Knotswespen	Sapyglae														
gewone knoitswep	<i>Sapyga clavicornis</i>	ma	s											x	
Spinnendoders	Pompilidae														
zilveren zandspinnendoder	<i>Archnospila trivialis</i>	va	s					x							
tuinspinnendoder	<i>Caliadurgus fasciatellus</i>	va	s				x								
grijze spinnendoder	<i>Pompilus cinereus</i>	a	s					x							
grote zaagpootspinnensdoder	<i>Priocnemis perturbator</i>	a	t					x							
Plooiwesp	Vespidae														

LIW 2025 Noord Veluwe														
Angeldragers (Aculeata)														
naam		status			vindplaats									
		Z	T		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
middelste wesp	<i>Dolichovespula media</i>	a	st											x
Saksische wesp	<i>Dolichovespula saxonica</i>	a	t							x				
gewone urtjeswesp	<i>Eumenes coarctatus</i>	ma	st			x								
Franse veldwesp	<i>Polistes dominula</i>	z	st			x	x	x		x				
groefkopveldwesp	<i>Polistes nimpha</i>					x								
Europese hoornaar	<i>Vespa cabro</i>	va	st				x	x				x		X
gewone wesp	<i>Vespa vulgaris</i>	a	st					x				x		
Langsteelgraafwespen														
grote rupsendoder	<i>Ammophila sabulosa</i>	a	a			x		x						
Graafwespen	Crabronidae													
grote snuittordoder	<i>Cerceris arenaria</i>	a	s					x		x		x		
geelbuikknoopwesp	<i>Cerceris quadricincta</i>	va	s							x				
groefbijdoder	<i>Cerceris rybyensis</i>	a	s			x			x					
	<i>Mimesa equestris</i>							x						
gewone vliegendoder	<i>Melinus arvensis</i>	z	sa							x				
	<i>Pemphredon lethifer</i>	va	a					x						
bijenwolf	<i>Philanthus trianqulum</i>	a	t					x		x				

Bijen	Apidae	Z	T	RL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
witbaardzandbij	<i>Andrena barbilabris</i>	a	o/+	TNB	x									
asbij	<i>Andrena cineraria</i>	a	o/+	TNB	x									
wimperflankzandbij	<i>Andrena dorsata</i>	a	0	TNB						x		x		
sporkenhoutzandbij	<i>Andrena fulvida</i>	zz	t	KW		x								
heidezandbij	<i>Andrena fuscipes</i>	z	0	TNB				x		x				x
roodgatje	<i>Andrena haemorrhoa</i>	a	o/+	TNB	x		x	x						
gewone dwergzandbij	<i>Andrena minutula</i>	a	o/+	TNB	x									
zwartbronzenzandbij	<i>Andrena nigroaenea</i>	z	o/+	TNB		x				x				
viltvlekzandbij	<i>Andrena nitida</i>	a	o/+	TNB	x									
vroege zandbij	<i>Andrena praecox</i>	a	o/+	TNB	x	x		x						
witkopdwergzandbij	<i>Andrena subopaca</i>	a	o/+	TNB		x	x						x	
gewone koekoekshommel	<i>Bombus campestris</i>	a	o/+	TNB		x								
akkerhommel	<i>Bombus pascuorum</i>	a	o/+	TNB	x	x		x	x	x	x	x		
weidehommel	<i>Bombus pratorum</i>	a	o/+	TNB					x					
aardhommelgroep	<i>Bombus terrestris</i> groep	a	o/+	TNB		x	x	x	x			x		
grote zijdebij	<i>Colletes cunicularius</i>	a	o/+	TNB				x						
heizijdebij	<i>Colletes succinctus</i>	a	o/+	TNB			x	x		x		x		
pluimvoetbij	<i>Dasypoda hirtipes</i>	a	o/+	TNB		x				x		x		
heideviltbij	<i>Epeolus cruciger</i>	zz	o/+	TNB				x	x					x
gewone geurgroefbij	<i>Lassioglossum calceatum</i>	a	o/+	TNB	x									
gewone smaragdgroefbij	<i>Lassioglossum leucopus</i>	z	o/+	TNB				x						
matte bandgroefbij	<i>Lassioglossum leucozonium</i>	a	o/+	TNB		x								
langkopsmaragdgroefbij	<i>Laassioglossum morio</i>	a	o/+	TNB	x									
bleekvlekwespbij	<i>Nomada alboguttata</i>	a	o/+	TNB				x						
gewone wespbij	<i>Nomada flava</i>	a	o/+	TNB	x	x								
gewone kleine wespbij	<i>Nomada flavoguttata</i>	z	o/+	TNB			x						x	
zwartsprietwespbij	<i>Nomada flavopicta</i>	z	o/+	TNB				x						
smalbandwespbij	<i>Nomada goodiana</i>	z	o/+	TNB				x						
roodharige wespbij	<i>Nomada lathburiana</i>	a	o/+	TNB	x									
sierlijker wespbij	<i>Nomada panzeri</i>	z	o/+	TNB			x	x						
gewone dubbeltand	<i>Nomada ruficornis</i>	a	o/+	TNB				x						

heidewespbij	<i>Nomada rufipes</i>	z	t	TNB													x
geelzwarte wespbij	<i>Nomada succincta</i>	z	o/+	TNB				x									
rosse metselbij	<i>Osmia bicomis</i>	a	o/+	TNB	x												
grote bloedbij	<i>Sphecodes albilabris</i>	a	o/+	TNB				x									
bosbloedbij	<i>Sphecodes ephippius</i>	z	o/+	TNB				x									
glanzende dwergbloedbij	<i>Sphecodes geoffrellus</i>	z	o/+	TNB				x									
dikkopbloedbij	<i>Sphecodes monilicomis</i>	a	o/+	TNB		x		x									
vroege bloedbij	<i>Sphecodes rubicundus</i>	zz	o/+	TNB				x									
		Z	T	RL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			

Toelichting vindplaatsen:

- 1 = Ermelo, Oud Groevenbeek
- 2 = Putten, Oldenaller, Donkere Steeg
- 3 = Putten, Oldenaller, Heihoef
- 4 = Garderen, 't Sol
- 5 = Leuvenumse Bos
- 6 = Putten, Krachtighuizerheide
- 7 = Garderen, Speulkderveld
- 8 = Harderwijk, watertoren
- 9 = Nijkerk, Landgoed Appel
- 10 = Vierhouten, Mosterdveen

Toelichting status en trend:

Verklaring afkortingen bij angeldragende wespen:

Z (Zeldzaamheidsklasse)	T (Trend)
ua = uiterst algemeen	sa = sterk afgenomen
a = algemeen	a = afgenomen
va = vrij algemeen	s = stabiel

Verklaring afkortingen bij bijen:

RL (Rodelijst status)	T (trend)	Z (zeldzaamheidsklasse)
VN = verdwenen	o/+ = stabiel / toegenomen	a = algemeen
EB = ernstig bedreigd	t = afgenomen	z = vrij zeldzaam
BE = bedreigd	tt = sterk afgenomen	zz = zeldzaam
KW = kwetsbaar	ttt = maximaal afgenomen	zzz = zeer zeldzaam
GE = gevoelig		
TNB = thans niet bedreigd		
OG = onvoldoende gegevens		

Gegevens over status en trend en Rode Lijst status bijen volgens:
 Peeters, T.M.J. et al, 2004: *De wespen en mieren van Nederland*
 Reemer, M., 2018: *Basisrapport voor de Rode Lijst Bijen*.

Loopkevers (Coleoptera: Carabidae) overwinterend achter de schors van plataan

Vera Vandenbulcke & Gerrit Groeneweg

Inleiding

In dit artikel worden de loopkevers gepresenteerd uit het vijfjarige onderzoek, dat in de eerste plaats gericht was op het vaststellen van de snelheid waarmee de plataannetwants (*Corytucha ciliata*) haar leefgebied in de regio uitbreidde.

Het verslag daarvan is te vinden op de site van de KNNV:

<https://liw.knnv.nl/kennisbank/wantsen-op-platanen-in-bergen-op-zoom/>

Het onderzoek is uitgevoerd in de wintermaanden van 2018/'19 tot en met 2023/'24 en omvat alle openbaar toegankelijke platanen op en langs de Brabantse Wal.¹

Behalve de plataannetwants is achter de loszittende schors van de plataan een verrassende verscheidenheid aan andere overwinterende anthroponen aangetroffen: wantsen, duizend- en miljoenpoten, pseudo-schorpioenen, aardkruipers, spinnen, vliegen, wespen, vlinders, mijten, stof- en bladluizen, cicaden, springstaarten en kevers.

Dit artikel gaat over de veertien soorten loopkevers, die we de afgelopen vijf jaar in de wintermaanden achter de schors van platanen hebben aangetroffen.

Plataan (*Plantanus x hispanica*). Bergen op Zoom, 5 januari 2023

Hoe gingen we te werk?

Vijf achtereenvolgende winters bezochten we elk jaar alle platanen op de Brabantse Wal. Op ooghoogte verwijderde we van elke boom enkele loszittende schorsschubben om een beeld te krijgen van wat zich daaronder bevond.

Alles dat lang genoeg stilzat, werd op de foto gezet. Deze foto's zijn met hun coördinaten op www.waarneming.nl geplaatst.²

In principe zijn al onze gegevens vervolgens door de deskundige admins van waarneming.nl gecontroleerd en gevalideerd. Waarvoor onze dank!

¹ De Brabantse Wal omvat (delen van) het grondgebied van de gemeenten Woensdrecht, Bergen op Zoom, Roosendaal en Steenbergen in westelijk Noord-Brabant en vormt aan de westzijde de overgang van zandgronden naar zeeklei.

² Dit bracht ook een nieuwe soort vlinder voor Nederland aan het licht: de zuidelijke berkenmineermot (*Stygmella naturnella*). Zie o.a. <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=2685>

De dieren zelf zijn zoveel mogelijk met rust gelaten. Slechts in enkele gevallen, wanneer er gerede twijfel bestond over de determinatie van een soort, zijn kevers voor nader onderzoek meegenomen.

Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis f. succina* en *f. spectabilis*) en twee plataanridders (wantsen) (*Arocatus longiceps*) overwinterend achter de schors van een plataan. Bergen op Zoom, 26 december 2023

Platanen dragen bij aan de biodiversiteit in de stad

Sommige van de overwinterende geleedpotigen zijn voor hun voedsel volledig op platanen aangewezen, zoals de plataan-netwants (*Corytucha ciliata*), de plataanridders (wantsen) (*Arocatus longiceps*) en een stofluis (*Ectopsocus petersi*). Ze zijn alle fytofaag: ze voeden zich met sap, blaadjes of zaadjes van de plataan. Voor hen is de boom dus een “home sweet home”.

Maar er zijn ook heel wat zoöfage bewoners bij, vleeseters dus. Voor hen is de plataan met zijn loszittende geschubde schors een winterpaleis, een veilige haven in koude, donkere tijden. Of een fijne rustplaats om even bij te komen na het jagen. Immers niet iedereen brengt de winterperiode slapend door!

Zo komt onder de schors van plataan ‘s-winters een veelheid aan spinnen voor; sommige slapend, zoals de muurzesoog (*Segrestia bavarica*), andere actief zoals de korstmosrenspin (*Philodromus maragritatus*).

Een opvallende spinachtige is de plataan-pseudoscorpioen (*Chernes hahnii*). We komen dit dier op tal van plaatsen op vooral de wat oudere platanen tegen.³

Plataanpseudoscorpioen (*Chernes hahnii*)

De wereld om ons heen is een geweldig systeem dat we niet helemaal doorgrond hebben. Maar waar we graag ingrijpen, zonder de gevolgen daarvan te overzien. Een ding weten we wel: het is steeds eten en gegeten worden. Er wordt van klein naar groot gegeten, dus wie gevederde vriendjes wil horen zingen, moet er rekening mee houden, dat die beestjes moeten eten. En wat eten ze? Juist. De kleinere ongewervelden die het zelf moeten rooien in de wereld. Laat ons daarom zuinig zijn op zoiets moois als een plataan. Hij is het huis van duizenden levenslustige dames en heren die uiteindelijk ons het leven mogelijk maken.

³ Zie voor bewoners achter de schors van platanen o.a. ook: Noorddijk 2001; Klausnitzer 1988; Akkermans 2017 en Akkermans et al. 2021

We komen de plataan vrijwel uitsluitend binnen bebouwde kommen tegen. Niet elke stedeling stelt daar prijs op. De boom heeft grote bladeren, die moeilijk tot humus vergaan en dakgoten verstoppen. Maar ook – zo dacht men tot voor kort – omdat de boom volkomen onaantrekkelijk is voor insecten, vogels en andere stadsbewoners: “Omdat er maar zeer weinig dieren, mossen en korstmossen op en in platanen leven, vormt grootschalige toepassing een nadeel voor de biodiversiteit ter plaatse”, zo is te lezen op de website van de Bomenstichting.⁴

Uit ons onderzoek blijkt, dat de plataan wel degelijk een functie vervult bij het handhaven van de biodiversiteit van de stad.

Geef de plataan dus een grotere boomspiegel als het kan. Hang er niet zomaar lampen en slingers in. Zorg dat er wat water is in de droge periodes. Koester hem en veeg zijn bladeren in de herfst van uw stoepsteen, met vreugde en dankbaarheid.

We spreken de hoop uit dat dit artikel voor meer insectenliefhebbers een aansporing zal zijn om tijdens de wintermaanden binnensteden en dorpskernen te gaan bezoeken om daar achter de schors van (vaak monumentale) platanen een nieuwe wereld te ontdekken.

Het onderzoeksgebied

Ons onderzoeksgebied strekte zich uit over elf verschillende locaties: stadswijken en dorpskernen op en langs de Brabantse Wal:

Woonkern	Aantal platanen
Bergen op Zoom	1.228
Dinteloord (1)	4
Halsteren (5)	± 100
Heerle (6)	14
Huijbergen (10)	4
Lepelstraat (4)	15
Nieuw-Vossemeer (2)	1
Ossendrecht (9)	27
Steenbergen (3)	36
Wouw (7)	4
Wouwse Plantage (8)	60
Totaal	1.493

De nummering op nebenstaand kaartje verwijst naar de woonkernen met platanen op de Brabantse Wal. Centraal op de Brabantse Wal ligt Bergen op Zoom

⁴ <https://www.bomenstichting.nl/infotheek-en-faq/informatie-over-bomen/plataan.html>
(geraadpleegd 31 oktober 2024)

Larve van *Ctesias serra* (een spekkever)

Thanasimus formicarius (bonte mierkever)

Achter de schors van de circa 1.500 jaarlijks onderzochte platanen troffen we een veelheid aan kevers aan, zoals de bonte mierkever (*Thanasimus formicarius*), verschillende snuitoren (Curculionidae), de merkwaardige larven van een spekkever (*Ctesias serra*), schimmelkevers (Latridiinae), veel kortschildkevers (Staphylinidae), negentien soorten lieveheersbeestjes (Coccinellidae), negen soorten bladhaantjes (Chrysomelidae), enkele zwartlijven (Tenebrionidae) en veertien soorten loopkevers (Carabidae).

In dit artikel staan de loopkevers centraal.⁵

Loopkevers zijn kleine tot vrij grote (circa 2-30 mm), langgerekte en enigszins afgeplatte kevers, met meestal overlans gegroefde dekschilden. Ze onderscheiden zich van veel andere kevers door de 11-ledige draadvormige sprieten, de lange poten en de constructie van het eerste segment van de achterpoten. De meeste soorten zijn zoöfaag: ze eten andere ongewervelden.

In totaal zijn tijdens het onderzoek 471 loopkevers onder de schors van platanen aangetroffen. Daaronder bevinden zich zes soorten, waarvoor boomschors – ook buiten het winterseizoen – een vaste biotoop vormt: de schorslopers. Hoewel hun activiteiten in de winterperiode wat lager kunnen liggen, hebben zij geen echte winterrust. Ook in de wintermaanden jagen schorslopers 's-nachts op prooi en zijn er zelfs voortplantingsactiviteiten.

Daarnaast zijn er zeven soorten overwinterende loopkevers waargenomen: soorten die je tijdens de koude periode eerder in de strooisel- of humuslaag verwacht aan te treffen.

We laten hierna stuk voor stuk de 's-winters achter de schors van plataan op de Brabantse Wal aangetroffen soorten loopkevers de revue passeren. Daarbij wordt aangegeven in welke woonkernen en in welke aantallen de soort is aangetroffen.

⁵ Wij danken Ron Felix, Jan Muilwijk, Athur van Ooijen en andere validatoren bij waarmneming.nl voor het controleren van onze determinaties

Amara aenea (bronzen glimmer)

Locatie: Bergen op Zoom (1 exemplaar)

Deze dagactieve kever hebben we slechts eenmaal overwinterend op plataan aangetroffen, namelijk in de winter 2019-'20.

De volwassen bronzen glimmer is vanaf februari tot in september in ons land zeer algemeen en kan overal op droge, open zandige of kleiige bodem worden aangetroffen, zoals tuinen, akkers en schrale graslanden.⁶ De volwassen dieren knagen aan graszaden en kunnen zelfs schadelijk zijn voor wintergranen. De larven zijn omnivoor.⁷

Overwintering vindt plaats als imago, veelal in graspollen, aan de voet van bomen of in de bodem.⁸

Amara kulti (glanzende drietandglimmer)

Locatie: Bergen op Zoom (1 exemplaar)

Ook deze soort is slechts eenmaal overwinterend op plataan aangetroffen, namelijk in de winter 2023-2024.

Het is een zuidelijke soort, die hier zijn noordgrens bereikt. Vanaf 1960 wordt de glanzende drietandglimmer steeds vaker in Nederland waargenomen, waar hij leeft in hooilanden en ruderaal terreinen.⁹

Pas vanaf 2020 is glanzende drietandglimmer officieel inheems in ons land.¹⁰ Deze kever leeft van de onrijpe zaden van gestreepte witbol (*Holcus lanatus*).

Bembidion quadrimaculatum (viervlekpriemkever)

Locatie: Bergen op Zoom (1), Ossendrecht (1) en Steenberg (1 exemplaar)

De viervlekpriemkever is een eurytoop, dagactief kevertje. De hoogste dichtheden komen voor in vochtige open terreinen, maar de soort is ook goed vertegenwoordigd op open vrij droge grond zoals akkers en tuinen, waar het vaak een dominante soort is.

⁶ Muilwijk et al. 2015, 113

⁷ Hůrka & Jarošík 2003

⁸ Marggi 1992; Turin 2000, 401-402

⁹ Muilwijk et al. 2015, 110

¹⁰ Boer, P.J. den, 1961, 147-150; Van Maanen et al. 2021, 6-16; Vorst, O. & J.G.M. Cuppen 2002, 101-121; Verdonchot, R.C. M. et al. 2007, 82-91; Muilwijk, J. & R. Felix, 2014, 17-22; Turin, H., 2000, 397-398

De viervlekpriemkever overwintert normaliter als adult aan de voet van bomen, in op de grond liggend hout of in graspollen.¹¹ In bebouwde gebieden vormt de plataan blijkbaar een goed alternatief.

Calathus melanocephalus (zwartkoptandklauw)

Locatie: Bergen op Zoom (1 exemplaar)

De zwartkoptandklauw is op de Brabantse Wal slechts eenmaal overwinterend achter de schors van een plataan aangetroffen.

In ons land komt de soort zeer algemeen voor, is nachtactief, xerofiel en eurytoop en leeft op uiteenlopende bodemsoorten, maar vooral op open, droge terreinen, zoals heiden en akkers.¹²

Het voedsel bestaat uit insectenlarven, wormen en slakken, maar de zwartkoptandklauw is niet volledig carnivoor.

De zwartkoptandklauw heeft winterlarven en een variabel percentage (circa 60%) aan overwinterende oude adulten. Het grootste deel daarvan zal zich in het daaropvolgende voorjaar voor een tweede keer voortplanten.¹³

Notiophilus quadripunctatus (vierpuntspiegelloopkever)

Locatie: Bergen op Zoom (1 exemplaar)

De vierpuntspiegelloopkever is een zeldzame soort, die hier aan de noordgrens van zijn verspreidingsgebied leeft. In Nederland zijn waarnemingen geregistreerd ten zuiden van de lijn Alkmaar / Zwolle.¹⁴

De soort werd in 2004 geschrapt van de lijst van Nederlandse loopkevers, omdat alle tot die tijd waargenomen exemplaren foutief bleken te zijn gedetermineerd.¹⁵

Het voorkomen van de vierpuntspiegelloop-

¹¹ Turin 2000, 271

¹² Muilwijk et al. 2015, 109

¹³ Turin 2000, 353-354

¹⁴ Waarneming.nl, geraadpleegd 22 februari 2026

¹⁵ Muilwijk & Felix 2004, 126

kever is nadien alsnog in Nederland vastgesteld: in Zuid-Limburg in 2012-2013 en 2015.¹⁶

Vanaf 2020 treffen wij deze zeldzame soort regelmatig in onze bodemvallen aan in de verschillende natuurgebieden in westelijk Noord-Brabant.

In de winterperiode is het vaak de enige loopkever, die we in onze bodemvallen signaleren, bijvoorbeeld in Bergen op Zoom in een vijftal bodemvallen langs de autosnelweg A4/A58:

6 stuks op 10 januari 2020;

2 stuks op 16 februari 2020;

2 stuks op 22 november 2020.

Blijkbaar blijft deze kever de gehele winterperiode actief.¹⁷

Hij leeft bij voorkeur in open gebieden, zoals akkers en graslanden.¹⁸

Op de Brabantse Wal is alleen in de winter 2023/'24 een vierpuntspiegelloopkever achter de schors van een plataan aangetroffen.

Calodromius bifasciatus (zuidelijke schorsloper)

Locatie: Bergen op Zoom (49), Dinteloord (1), Halsteren (7), Heerle (4), Ossendrecht (5), Steenbergen (2), Wouw (1), Wouwse Plantage (24 exemplaren)

Tot voor kort was deze soort alleen bekend van Noord-Afrika en uit enkele Zuid-Europese landen. Hij breidt zijn leefgebied noordwaarts uit en in januari 1999 is hij voor het eerst in Nederland aangetroffen.¹⁹

Ten noorden van de lijn Alkmaar-Emmen ontbreekt hij (nog).²⁰

De soort leeft bij voorkeur op de stam van oude loofbomen.²¹ De zuidelijke schorsloopkever blijft de hele winter actief en jaagt op kleine arthropoden.

Op en langs de Brabantse Wal komt de zuidelijke schorsloper overal voor, waarbij de plataan een belangrijke overwinteringsgelegenheid lijkt te zijn.

Calodromius spilotus (kleine viervlekschorsloper)

Locatie: Bergen op Zoom (54), Dinteloord (6), Halsteren (5), Heerle (1), Lepelstraat (2), Ossendrecht (1), Steenbergen (9), Wouwse Plantage (16 exemplaren)

In Nederland komt de soort vooral voor op de zandgronden aan de kust en in het binnenland.

De kleine viervlekschorsloper leeft op bomen met structuurrijke schors, zoals den, spar, eik en populier, maar vooral esdoorn en plataan. Nachtactief; overdag verscholen achter de schors.

Zowel de larven als de adulten jagen op kleine arthropoden.

¹⁶ Heijerman & Aukema 2014

¹⁷ Vandenbulcke & Groeneweg 2025 (<https://liw.knnv.nl/wp-content/uploads/sites/56/2025/09/Vijf-jaar-monitoring-kevers-en-wantsen.pdf>)

¹⁸ Muilwijk et al. 2015, 72

¹⁹ Felix, F. & R.S. van Wielink, 2000, 149-158; idem 2008, 198-209

²⁰ Waarneming.nl, geraadpleegd 22 februari 2026

²¹ Muilwijk et al. 2015, 144

Overwintert als imago, soms in grote aantallen bijeen.²²

De kleine viervlekschorsloper komt in de wintermaanden vrijwel overal op en langs de Brabantse Wal op plataan voor.

Dromius angustus (geelbruine schorsloper)

Locatie: Bergen op Zoom (1), Dinteloord (5), Steenbergen (1 exemplaar)

De geelbruine schorsloper is zeldzaam in ons land en komt voornamelijk voor ten zuiden van de lijn Texel-Arnhem.²³ Ook in België is de soort zeldzaam en is als zodanig opgenomen in de Rode Lijst voor Vlaanderen. Hij komt daar voornamelijk voor in de zand-leemstreek in het noordwesten.²⁴

De geelbruine schorsloper leeft in de zomer op stammen en takken en verblijft 's-winters als imago achter de schors en aan de voet van bij voorkeur dennenbomen. Ook deze schorsloper leeft van kleine arthropoden.²⁵

Dromius meridionalis (kustschorsloper)

Locatie: Bergen op Zoom (42), Dinteloord (1), Halsteren (2), Lepelstraat (3), Steenbergen (3), Wouwse Plantage (5 exemplaren)

Over deze zeldzame soort is weinig bekend. Decennia geleden heeft hij vanuit Noord-Afrika Europa bereikt en sindsdien heeft hij zijn leefgebied noordwaarts uitgebreid.²⁶ In Nederland komt de kustschorsloper voornamelijk voor ten westen van de lijn Roosendaal-Utrecht-Leeuwarden.²⁷

²² Turin 2000, 571

²³ Waarneming.nl, geraadpleegd 23 februari 2026

²⁴ Desender et al. 2008, 96

²⁵ Turin 2000, 566; Muilwijk et al. 2015, 144

²⁶ Hannig 2011, 57

²⁷ Waarnemingen.nl, geraadpleegd 23 februari 2026

Hij wordt aangetroffen op dode takken van loofbomen, achter wilgenschors, op min of meer beschadigde loofbomen (appel, wilg en populier) en op stammen van oude meidoorns. In de winter is de kever actief achter schors of aan de voet van de plataan.²⁸ Zoals de meeste schorslopers is ook deze soort in de wintermaanden actief. Hij komt dan opvallend veel voor achter de schors van platanen aan de Oude Visserhaven in Bergen op Zoom. Waar hij in de zomermaanden verblijft, is niet bekend. Wellicht hoger in de kruin van dezelfde bomen. Andere houtige vegetatie ontbreekt namelijk op die locatie.

***Dromius quadrimaculatus* (grote viervlekschorsloper)**

Locatie: Bergen op Zoom (136), Halsteren (17), Heerle (4), Lepelstraat (7), Ossendrecht (4), Steenberg (26), Wouw (2), Wouwse Plantage (2 exemplaren)

De grote viervlekschorsloper is in de wintermaanden een algemene verschijning achter de schors van platanen op de gehele Brabantse Wal.

De soort is nachtactief en verschuilt zich overdag achter de loszittende schors van loofbomen en tussen boommos, maar wordt ook wel aangetroffen tussen schorsafval aan de voet van bomen en in nesten, nestkastjes en dergelijke. 's Zomers houdt hij zich voornamelijk hoog op de stammen en takken van bomen en in struwelen op. Overwintering als imago, eveneens achter schors, of aan de voet van de stam.²⁹

De gehele ontwikkeling vindt plaats achter schors; de larve komt voor in de periode juni-augustus. De dieren jagen 's nachts op kleine insecten, o.a. springstaarten en mijten, maar prederen ook de larven en poppen van boktorren.

***Philorhizus quadrisignatus* (breedkopschorsloper)**

Locaties: Bergen op Zoom (2), Halsteren (1), Ossendrecht (1 exemplaar)

Dit is een mediterrane soort, die tot voor kort slechts incidenteel in ons land werd waargenomen.

²⁸ Turin 2000, 567

²⁹ Turin 2000, 568

In 2000 schrijft Turin nog: “... in Nederland en het omliggende gebied zo goed als zeker niet meer voorkomend. De Nederlandse waarnemingen liggen zeer geïsoleerd en betreffen waarschijnlijk zwervers”.³⁰

Vijftien jaar later schrijven Muilwijk c.s.: “.. langs de Zuid-Hollandse kust: twee waarnemingen na 2005, de overige waarnemingen van het begin van de vorige eeuw”.³¹

De soort is nog steeds zeldzaam, maar wordt de laatste tien jaar op verschillende plaatsen ten zuiden van globaal de lijn Texel / Arnhem gesignaleerd.³²

We troffen de breedkopschorsloper op verschillende locaties op de Brabantse Wal achter de schors van plataan aan.

Waarnemingen van deze soort in de zuidelijke helft van ons land nemen toe; de waarnemingen op de Brabantse Wal lijken erop te duiden, dat de dieren zich hier tegenwoordig voortplanten.

Microlestes minutulus (kleine dwergloper)

Locatie: Bergen op Zoom (1 exemplaar)

Een zeldzaam dagactief loopkevertje, dat op de Brabantse Wal slechts eenmaal overwinterend achter de schors van plataan is aangetroffen: in Bergen op Zoom op 4 maart 2020.

De kleine dwergloper, 3-3,3 mm groot, leeft op zonnige plaatsen, vooral op zand-, grind- of kalkbodem, in vegetatie met buntgras of op kalkgraslanden.³³

De soort leeft van (eitjes en larven van) kleine arthropoden en overwintert als imago in het strooisel of achter schors aan de voet van bomen.³⁴

Syntomus foveatus (bronzen dwergloper)

Locatie: Bergen op Zoom (5), Dinteloord (1 exemplaar)

Een algemeen voorkomend loopkevertje, dat slechts vijfmaal overwinterend achter de schors van plataan is aangetroffen.

De bronzen dwergloper leeft op open, zandige plaatsen, vooral in heidestreken met struikheide

³⁰ Turin 2000, 576

³¹ Muilwijk et al. 2015, 145

³² Waarneming.nl, geraadpleegd 23 februari 2026

³³ Muilwijk et al. 2015, 146

³⁴ Turin 2000, 584

en vegetaties met buntgras.³⁵ Komt soms ook voor op zandige cultuurlanden en in tuinen, waar hij van kleine arthropoden leeft.³⁶

Syntomus truncatellus (zwarte dwergloper)

Locatie: Bergen op Zoom (4), Halsteren (1 exemplaar)

De zwarte dwergloper is een algemeen voorkomend loopkevertje, dat op de Brabantse Wal enkele malen overwinterend achter de schors van platanen is aangetroffen.

Ook deze soort prefereert open, droge zandgrond, waar hij op warme dagen overdag actief is.³⁷

Geraadpleegde bronnen:

Akkermans, R., 2017: Plataangebonden wantsen in Limburg, plataanridderwants en plataannetwants. *Natuurhistorisch Maandblad* 106 (9), 159-163

Akkermans, R.W., W.G. Vergoossen & B. Aukema, 2021: Wantsen op platanen in de winterperiode. Met speciale aandacht voor de Bloemwantsen (Heteroptera, Anthocoridae). *Natuurhistorisch Maandblad* 110 (12), 282-289

Boer, P.J. den, 1961: Twee nieuwe *Amara*-soorten (Col., Carabidae) voor de Nederlandse fauna. *Mededeling van het Biologisch Station te Wijster* nr. 95, 147-150

Desender, K., W. Dekoninck, D. Maes, 2008: *Een nieuwe verspreidingsatlas van de loopkevers en zandloopkevers (Carabidae) in België*. INBO.R.2008.13. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel

Felix, F. & R.S. van Wielink, 2000: *Calodromius bifasciatus* nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Carabidae). *Entomologische Berichten Amsterdam* 60, 149-158

Felix, F. & R.S. van Wielink, 2008: On the biology of *Calodromius bifasciatus* and related species in 'De Kaaistoep' (Coleoptera: Carabidae). *Entomologische Berichten* 66 (6), 198-209

Hannig, K., 2011: Erstnachweis von *Dromius meridionalis* DEJEAN, 1825 für Nordrhein-Westfalen sowie weitere Anmerkungen zur Verbreitung und Phänologie in Deutschland (Coleoptera: Carabidae). *Angewandte Carabidologie* 9 (2011): 57-62

Heijerman, Th. & B. Aukema 2014: *Notiophilus quadripunctatus* weer terug op de Nederlandse lijst (Coleoptera: Carabidae). *Entomologische Berichten* 74, 143-146

Hůrka, K. & V. Jarošík 2003, Larval omnivory in *Amara aenea* (Coleoptera: Carabidae). *European Journal of Entomology* 100 (3), 329-335

Klausnitzer, B. 1988. Zur kenntnis der winterlichen Insektenvergesellschaftung unter Platanenborke (Heteroptera, Coleoptera). *Entomologische Nachrichten und Berichte* 32: 107-112

³⁵ Muilwijk et al. 2015, 146

³⁶ Turin 2000, 578

³⁷ Muilwijk et al. 2015, 146

- Maanen, Van et al. 2021: Verslag extra excursie Groote Molenbeekdal (Sevenum) – 13 juni 2020. *Sectie Everts Info* 131 (Mededelingenblad Sectie Everts van de Nederlandse Entomologische Vereniging), mei, 6-16
- Muilwijk, J. & R. Felix 2004: Wijzigingen in de naamlijst van de Nederlandse loopkevers en enkele opmerkingen over recent gepubliceerde verspreidingsgegevens. *Entomologische Berichten* 64 (4), 122-128
- Muilwijk, J. & R. Felix, 2014: Recente aanvullingen op de Nederlandse loopkevercatalogus (Coleoptera : Carabidae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 43, 17-22
- Muilwijk, Jan, Ron Felix, W., Dekoninck & O. Bleich, 2015: *De loopkevers van Nederland en België (Carabidae)*, Entomologische Tabellen 9, supplement bij Nederlandse Faunistische Mededelingen). EIS/Naturalis
- Noordijk, J. & M.P. Berg 2001. De corticole fauna van platanen: I. Arachniden (Arachnida: Araneae, Pseudoscorpiones, Acari). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 15: 13-32
- Turin, H., 2000: *De Nederlandse loopkevers. Verspreiding en oecologie (Coleoptera: Carabidae)* (Nederlandse Fauna 3). Naturalis/KNNV/EIS
- Vandenbulcke, V. & G. Groeneweg 2024: *Wantsen op platanen in Bergen op Zoom*. Bijlage bij *Veelpoot* (Landelijke insectenwerkgroep KNNV), 35^e jrg. nr. 4
- Vandenbulcke, V. & G. Groeneweg 2025: *Vijf jaar monitoring kevers en wantsen op een restperceeltje langs de autosnelweg A4/A58* (Kennisbank KNNV)
- Verdonschot, R.C. M., J. Noordijk, K.V. Sýkora & A.P. Schaffers, 2007: Het voorkomen van loopkevers (Coleoptera: Carabidae) langs een vegetatiegradiënt in de Millingerwaard. *Entomologische Berichten* 67 (3): 82-91
- Vorst, O. & J.G.M. Cuppen, 2002: Entomofauna van Westerwolde. Verslag van de 156^e zomerbijeenkomst te Ter Apel. *Entomologische Berichten* 62 (3-4), 101-121

Pediopsoides sharmai (Viraktamath 1981)

Willemein Poot

Rare bladeren

Zaterdag 10 mei 2025 was ik wegens familieomstandigheden vlak bij de Vlietlanden in Vlaardingen. Ik besloot daar heen te lopen en het nuttige met het aangename te verenigen. Ik kwam langs de plaats waar scenarioschrijver, producent, regisseur en acteur Chiem van Houweninge jarenlang heeft gewoond. Langs de weg staat een kleine okkernotenboom (*Juglans regia*).³⁸ Mijn oog viel op bijzonder gevormde bladeren. Ik rolde zo'n blad uit, maar zag geen beestje.

Thuis gekomen plaatste ik foto's van de vervormde bladen op facebook bij de "Gallen-groep".

Niels Eimers reageerde met: "Dit wordt veroorzaakt door *Pediopsoides sharmai*, een cicade die pas sinds 2020 in Nederland voorkomt.

De cicade heeft inmiddels een Nederlandse naam gekregen: de **Indiase dwergcicade**.

De soort komt uit India. Zij staat nu nog te boek als zeer zeldzaam, maar de vondsten nemen exponentieel toe. Als je de bladrollingen voorzichtig openvouwt, kan je juveniele, groene cicaden zien. Ze zijn nu nog heel klein, ongeveer de grootte van een bladluis."³⁹

Ik ging terug naar de boom en trof er inderdaad een groene cicade ter grootte van een bladluis aan.

³⁸ Ook bekend als walnoot

³⁹ Niels Eimers is plantenvalidator van waarneming.nl. Hij valideert tegenwoordig ook plantengallen.

Pedipsooides sharmai (Indiase dwergcicade), nimf

Meer nimfjes gevonden

In ons dorp in Midden-Delfland wist ik twee okkernotenbomen te staan. Eentje is te hoog om de nimfjes te zoeken op de vervormde bladeren. Bij de ander trof ik op enkele vervormde bladeren de groene nimfen van de dwergcicade aan. De wat grotere nimf had al iets meer bruin.

Ik fietste naar een door Natuurlijk Delfland beheerde boomgaard in Kwintsheul waarvan ik weet dat daar ook een okkernotenboom staat. Ook in deze boom trof ik de nimfen aan.

Foto 16 mei. Deze nimf is al tweemaal zo groot als de vorige. Het nimfje heeft al vleugeltjes in aanleg

Experiment

Ik heb de okkernotenbomen in onze eigen tuin aan een inspectie onderworpen en ja, ook in onze bomen zat er een.

Om te voorkomen dat het nimfje als volwassen dier weg zou vliegen, zonder dat ik het gezien had, heb ik een kunststofnetje om de top van het blad van de boom in onze tuin gedaan.

Het bleek geen succes. De cicade is doodgegaan. Binnen het netje hadden zich luizen gevestigd. Het was het enige blad in deze boom, dat ik kon vinden waarop zich luizen bevonden. Deze luizen wisten zich dan ook veilig voor predatoren.

Ik speurde op een boom in de boomgaard in Kwintsheul naar de Indiase dwergcicade en op 18 juni 2025 trof ik een volwassen dier aan

Viraktamath

De Indiase entomoloog C.A. Viraktamath is gespecialiseerd in de Cicadellidae familie. Hij heeft deze soort in 1981 beschreven op basis van slechts twee met een lichtval gevangen mannetjes. De door Viraktamath beschreven mannetjes kwamen uit de Noord-Indiase staten Jammu en Kasjmir. Doordat de mannetjes waren gevangen op licht, was er niets bekend over hun ecologie.

Na hun ontdekking in 1981 werden deze dwergcicaden daar niet meer waargenomen.

Burgerwetenschap

Op 9 juli 2020 fotografeerde de Nederlandse burgerwetenschapper Kees Boele een vreemde dwergcicade op licht in zijn tuin in het centrum van Tilburg en voerde deze in op waarneming.nl. Hij verzamelde het vrouwelijke diertje en stuurde het op naar de Nederlandse Auchenorrhyncha-expert Marco de Haas. Een literatuurstudie naar Europese Macropsini leverde geen naam op voor het exemplaar. Ook in de literatuur buiten Europa was niets te vinden en het exemplaar bleef naamloos in de collectie.

Op 31 juli 2021 werd in Borchtlombeek (België) door Timon Boumon op licht het eerste Belgische exemplaar gevangen en ingevoerd op waarneming.be.

Na deze eerstelingen doken er meer exemplaren op ook andere plaatsen op.

Op naam gebracht

In 2023 is er een studie gemaakt van de foto's van cicaden (*Auchenorrhyncha*) in Nederland en België op waarneming.nl en waarnemingen.be. Deze studie maakte helder dat de vreemde Macropsini-soort in zowel Nederland als België voorkwam.

Pogingen om de bestjes te vangen in de omgeving waar ze waren gefotografeerd, mislukten, mede omdat niet bekend was, welke planten zij prefereerden.

Hierdoor kwam men toen niet verder dan dat deze cicade tot de *Pediopsoides* familie behoorde. Op grond van de tekening leek het te gaan om *Pediopsoides sharmai*.

Okkernoot (*Juglans regia*)

Kort na de mislukte pogingen om de tot dan toe onbekende cicade te vangen, werden elders diverse exemplaren op Okkernoten (*Juglans regia*) gefotografeerd en ingevoerd op waarneming(en). Daarna volgde hernieuwde pogingen in midden en zuid Nederland om het diertje te vangen, waarbij men zich op de *Juglans regia* richtte. Deze vangactie leverde veel exemplaren op. De manlijke exemplaren leken heel veel op die, welke Viraktamath in India had gevangen. De uiteindelijke identificatie werd gedaan door Viraktamath zelf. De Nederlandse exemplaren werden naar hem opgestuurd en hij vergeleek ze met de door hem in Noord-India verzamelde mannetjes. Hierna kon ook het eerste in Tilburg gevangen Nederlandse vrouwtje op naam gebracht worden.

Duitsland en Oostenrijk

In 2024 is de soort ook in Duitsland, dicht bij de Nederlandse grens, aangetroffen.

Ook tijdens de 30e Centraal-Europese Auchenorrhyncha-bijeenkomst in 2024 in Dornbirn (Oostenrijk) werd daar een populatie aangetroffen.

Vervolgens zijn er in september 2024 exemplaren verzameld in Graz (ten zuiden van de Alpen).

Onbekend is of de populaties in België en Nederland met die in Oostenrijk verbonden zijn, of dat zij onafhankelijk van elkaar zijn ontstaan.

Onbekend is ook hoe de populaties zijn ontstaan, hoewel met een schuin oog naar de plantenhandel wordt gekeken.

Verspreiding van de Indiase dwergcicade (*Pediopsoides sharmai*) in Europa 2020-2024. Uit: De Haas et al. 2024, 238

Gevalideerde waarnemingen van de Indiase dwergcicade (*Pediopsoides sharmai*) in Nederland. Uit: waarneming.nl (geraadpleegd 3 oktober 2024)

Waarnemingen

In Nederland wordt de Indiase dwergcicade volgens waarneming.nl van mei tot december waargenomen, met een piek in juni.

Op waarneming.nl heeft zij nu nog het predicaat zeer zeldzaam, maar mogelijk niet lang meer, gezien de exponentiele toename van waarnemingen. Dit komt wellicht ook doordat meer mensen deze dwergcicade in het oog krijgen.

Mijns inziens is het belang van burgerwetenschap in combinatie met waarneming.nl, waarnemingen.be en observation.org weer eens nuttig gebleken voor de wetenschap. Daarbij blijken vooral de Nederlanders en de Belgen fanatieke gebruikers te zijn.

Wat mij overigens het meest verwondert, is dat deze Macropsini-soort na de vangst in 1981 niet meer in Ubdua is waargenomen. Dit terwijl deze soort in ons deel van Europa relatief snel toeneemt. Misschien wordt de populatie in India door een succesvolle predator of door diverse predatoren klein gehouden.

Misschien was het toeval, maar op een walnotenboom waarin ik ook de Indiase dwergcicade aantrof, nam ik ook een Cicadendoder (*Gorytes spec.*) waar

Cicadendoder (*Gorytes spec.*)

Bronnen:

M.C. de Haas, C.F.M. de Bieman, C.A. Viraktamath, E. Lind, G. Kunz & W.E. Holzinger, 2024: The Indian leafhopper *Pediosoides sharmai* discovered in Europe (Auchenorrhyncha: Cicadellidae: Eurymelinae: Macropsini). *Entomologische Berichten* 84 (6), 235-240

<https://kenniscentruminsecten.nl/actueel/indiase-dwergcicade-geeft-geheimen-prijs/>

<https://truehopperswp.com/public/news/9/pediosoides-sharmai-an-indian-leafhopper-found-in-europe>

<https://truehopperswp.com/species/pediosoides-sharmai>

https://www.researchgate.net/publication/385811010_The_Indian_leafhopper_Pediosoides_sharmai_discovered_in_Europe_Auchenorrhyncha_Cicadellidae_Eurymelinae_Macropsini

<https://www.gbif.org/species/2026623>

<https://www.floraenfauna.com/viewtopic.php?t=10047>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Pediosoides>

Nederlandsesoorten.nl, waarneming.nl, waarnemingen.be en observation.org.

Bladeren vervormd door de Indiase dwergcicade. Deze vervormde bladeren vallen meer op dan de nimfen

Insecten in de vlucht

Koos van Brakel

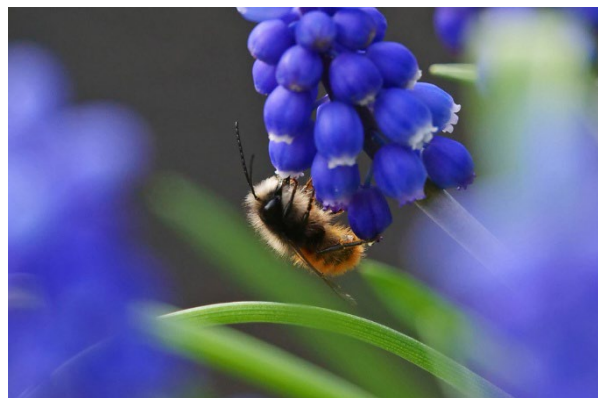
Snorweefvlieg

Ik vind het altijd een uitdaging om insecten in de vlucht te kunnen fotograferen en ben er al gauw achter gekomen dat je dan de meeste kans op een enigszins scherpe foto hebt als je werkt met sluitertijdvoorkeuze. En dan moet je ook het geluk hebben dat er een rustige achtergrond is. Uiteraard zijn er maar weinig foto's waar je tevreden mee bent.

Op 9 maart j.l. ging ik op mijn gemak zitten vlak voor mijn insectenhotel. Sinds een paar dagen vlogen de eerste mannetjes van de gehoornde metselbij driftig heen en weer op zoek naar uitkomende vrouwtjes, ze waren nog maar met z'n vieren. Af en toe bleef er even een op een plek zitten, maar die werd al gauw door een ander mannetje verjaagd.

Gehoornde metselbij ♂

Gehoornde metselbij ♂ op blauwe druifjes

Op de tuintafel naast mij stond een pot met blauwe druifjes waar de mannetjes telkens wat gingen bijtanken. Ik heb geprobeerd ze in de vlucht te fotograferen en heb de camera op 1/1000 en 1/800 gezet. Dat mislukte, ze bleven nooit even hangen, alles ging snel net als hommels. Op dat moment kwam een snor zweefvlieg de druifjes bezoeken, dat was wat gemakkelijker, die bleef soms heel even stil hangen. Het resultaat is te zien op de vorige pagina. Ook het scherpstellen is wel eens lastig, je moet het scherpstelkader klein houden, maar ook weer niet te klein want dan moet je langer zoeken om het insect in het kader te krijgen.

Zo probeerde ik dit piepkleine vliegje in het kleine scherpstelkader te vangen, wat na een paar pogingen lukte. Hij zal hooguit een paar mm groot zijn en met een 1/1000 sec lukte het enigszins. Links de originele foto en rechts flink uitvergroot.

In augustus 2019 fotografeerde ik naast mijn Panasonic GX9 ook met de bridgecamera Panasonic FZ1000 (zoom 25-400mm). Deze camera heeft een vaste zoomlens en een kleinere sensor. Ik heb toen voor het eerst geëxperimenteerd met insecten in de vlucht fotograferen met sluitertijd-voorkeuze. Het resultaat viel me niet tegen. Ik had dan wel het geluk dat de libel steeds even in de lucht bleef hangen.

Paardenbijter hangt even stil in de vlucht

Zoals gezegd, een rustige achtergrond is belangrijk. Je kan gemakkelijker het onderwerp vinden, meer kans dat de camera dus niet op iets in de achtergrond scherpstelt. En het resultaat is dat het insect beter tot z'n recht komt. Achter de blauwe druifjes hing een donkere mat te drogen en daar heb ik rekening mee gehouden.

(Dit artikel is overgenomen uit Entomofoto 2026-2 dat in april verschijnt, de fototechnische informatie is niet in dit artikel meegenomen – behalve de foto's van de paardenbijter zijn alle foto's genomen met de systeemcamera Panasonic G9 en de macrolens Olympus 90 mm)

Parasitaire zwammen (*Laboulbeniales*) op Klutsdorpse viervlekpriemkevers (*Bembidion tetracolum*)

Gerrit Groeneweg

Inleiding

In steeds meer agrarische gebieden zien we op akkers en weilanden hele velden met zonnepanelen verschijnen. Vaak is rondom zo'n 'solarpark' wat struweel aangeplant of wordt het park begrensd door een brede strook al dan niet met een bloemmengsel ingezaaid grasland. Soms wordt er zelfs een amfibieënpool aangelegd. Kortom, er worden vaak additionele maatregelen getroffen voor herstel of zelfs ter verhoging van de biodiversiteit van de locatie.

Zo ook in westelijk Noord-Brabant. Daar wordt op verschillende locaties bovendien onderzocht wat uit oogpunt van biodiversiteit het effect is van zo'n solarpark. Vaak is dat effect positief, alleen al omdat na beëindiging van agrarische activiteiten op die locatie (vrijwel) geen bestrijdingsmiddelen meer worden gebruikt.

Bij het monitoren van solarparken in westelijk Noord-Brabant gaat onze aandacht speciaal uit naar het effect op de samenstelling en omvang van de loopkeverpopulatie en om het park.

Eén van die onderzoeken had betrekking op het solarpark 'Zonneveld' nabij Klutsdorp (gemeente Bergen op Zoom).

In het voorjaar van 2021, kort voordat de aanleg van 'Zonneveld' van start ging, hebben we er een onderzoek uitgevoerd naar de abundantie en soortenrijkdom van loopkevers- en wantsen op die locatie. Toen bestond die nog uit akkers, grasland en de bijbehorende bermen.

Dat onderzoek is uitgevoerd met bodemvallen. Op zeven verschillende meetpunten plaatsten we telkens een cluster van drie bodemvallen. Nu dat solarpark inmiddels is gerealiseerd en ook functioneert, is het onderzoek in 2025 herhaald. De bodemvallen zijn daartoe op exact dezelfde zeven meetpunten ingegraven als in 2021.

Als bodemval zijn plastic bekertjes gebruikt (12 cm hoog, grootste diameter 9 cm, inhoud circa 0,5 l), die tot de bovenrand zijn ingegraven. Op elk van de zeven meetpunten steeds drie bijeen. De argeloos voorbij wandelende kever valt in zo'n beker en is, door de gladde wand ervan, niet in staat daar weer uit omhoog te kruipen.

In de bodemvallen is een 4%-formaldehyde oplossing aangebracht, aangevuld met een druppeltje detergent, waardoor de oppervlaktespanning van de vloeistof wordt verlaagd. De insecten in de bodemval worden daardoor snel gedood en blijven geconserveerd, zodat een controle eens in de 10 à 14 dagen volstaat.

Bodemvallen onder de panelen

In 2021 zijn de bodemvallen op 2 april uitgezet en vervolgens gecontroleerd op 9 en 21 april, op 2 en 14 mei en op 7 juni.

Op 24 maart 2025 zijn de bodemvallen op dezelfde locatie als in 2021 teruggeplaatst en vervolgens gecontroleerd op 8 en 22 april, 5 en 18 mei en 2 juni.

Biodiversiteit onder de panelen

De zonnepanelen staan geplaatst op 'tafels'. Onder de panelen treedt weinig daglicht toe, wel is de vrijwel onbegroeide bodem er nat door instromend regenwater. Tot ver in het voorjaar staan er plassen water onder de panelen. Daarin signaleren we waterinsecten, vooral de vijverloper (*Hydrometra stagnorum*) komt er dan algemeen voor. Er werd zelfs kikkerdril aangetroffen. Er is nauwelijks begroeiing: slechts enkele grassoorten, grote brandnetel (*Urtica dioica*) en vogelmuur (*Stellaria media*) houden het hier vol.

Vrijwel alle 61 soorten loopkevers, die we in 2025 in het grasland rondom het solarpark hebben aangetroffen, komen we in kleine aantallen ook onder de panelen tegen. Een uitzondering zijn de echte fytofage loopkevers, omdat onder de panelen hun voedsel ontbreekt.

De gewone viervlekpriemkever (*Bembidion tetracolum*)

Tot onze verbazing zien we onder de panelen, ten opzichte van de vroegere situatie, een explosieve toename van gewone viervlekpriemkevers (*Bembidion tetracolum*), een soort die voordien op het terrein slechts in kleine aantallen werd waargenomen.

Meetpunt	2021		2025	
1	aardappelakker	12	kruidenrijk grasland	-
2	Westerwold raaigras ⁴⁰	1	onder panelen	125
3	kruidenrijk grasland	-	onder panelen	56
4	wegberm	-	kruidenrijk grasland	9
5	Westerwold raaigras	-	onder panelen	59
6	kruidenrijk grasland	-	onder panelen	20
7	kruidenrijk grasland	-	kruidenrijk grasland	12
	Totale aantal	13	Totale aantal	281

Aantallen gewone 4-vlekpriemkevers (*Bembidion tetracolum*) op de zeven vaste meetpunten in en om het solarpark in 2021 (agrarisch gebied) en in 2025 (solarpark gerealiseerd)

In 2021 telden we twaalf exemplaren van deze soort op de aardappelakker en één op de akker met ingezaaid gras, totaal dertien stuks.

In 2025 tellen we er 21 in het kruidenrijke grasland rondom het solarpark en 260 (!) in de duistere vochtige ruimte onder de panelen.

Daarbij valt het op, dat vrijwel alle viervlekkevers onder de zonnepanelen 'besmet' waren met een ectoparasitaire schimmel. Daarover in dit artikel meer.

De gewone viervlekpriemkever is een kleine loopkever, 4,9 – 6,1 mm groot. Het dier is donker gekleurd, met gele poten, drie gele sprietleden, de basis van het halsschild is gepunteerd en op elk van de beide dekvleugels bevinden zich twee gele vlekken.⁴¹

⁴⁰ *Lolium multiflorum*, een éénjarig productief Italiaans raaigras, dat zich kenmerkt door zijn snelle beginontwikkeling.

⁴¹ Muilwijk et al. 2015, 86

Het is een dagactieve kever, die zich in het voorjaar voortplant. Hij prefereert open, vochtige kleibodem met een mozaïekvegetatie van grassen en kruiden, maar ook eutrofe oevers van rivieren in het binnenland en stroompjes in estuaria aan de kust en op cultuurland, zoals akkers en weilanden zijn geliefde habitats.⁴²

De gewone viervlekpriemkever houdt ook van duistere, vochtige locaties, zoals in struweel, op open plekken in lichte bossen en in natte broekbossen.⁴³

Die voorkeur voor natte broekbossen verklaart waarschijnlijk waarom het dier zich ook in de duistere en vochtige omgeving onder de panelen thuis voelt, aangenomen dat daar ook zijn voedsel, insecteneieren, te vinden is.⁴⁴

Bembidion tetracolum (gewone viervlekpriemkever) met *Laboulbeniales* op het borststuk). Klutsdorp 22 april 2025

Ectoparasitaire schimmels op viervlekpriemkevers

Opmerkelijk is, dat nagenoeg alle gewone viervlekpriemkevers die we onder de zonnepanelen hebben aangetroffen, 'besmet' zijn met *Laboulbeniales*.

Laboulbeniales zijn uitwendige parasieten die tot het zwammenrijk behoren (zakjeszwammen of Ascomyceten). Ze komen voor op Arthropoda, meestal insecten. Er zijn geen vrij levende levensstadia en we kennen enkel seksuele reproductie.

Wereldwijd zijn er tot nu toe ruim 2000 soorten beschreven. Ze groeien uitsluitend op levende geleedpotigen (Arthropoda), meestal insecten, zoals mieren en oorwormen en zelfs op vleermuisvliegen.⁴⁵ Wij komen ze meestal op kevers tegen. Vandaar de Nederlandse naam "keverhangers". Ze lijken op minuscule (< 0,5 mm) rechtopstaande sprietjes, die elk uit een beperkt aantal cellen bestaat en met een voet is vastgehecht op de gastheer/-vrouw.

Vrijwel alle soorten *Laboulbeniales* zijn gastheerspecifiek, dat wil zeggen dat elke soort uitsluitend op één soort insect of alleen op insecten van één familie voorkomen. In ons land zijn een andere soort *Laboulbeniales* vooral bekend als parasiet op het Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*).⁴⁶

Tot op heden zijn in Nederland ruim vijftig soorten *laboulbeniales* bekend, maar door verder onderzoek zal dat aantal de komende jaren ongetwijfeld toenemen. De meeste daarvan beperken zich tot één of enkele soorten loopkevers.⁴⁷

In tegenstelling tot andere zakjeszwammen (Ascomyceten) hebben *Laboulbeniales* geen zwamvlok: het zijn dus volledig uitwendige parasieten. Ze zitten stevig vast op de buitenzijde van hun gastheer/-vrouw en onttrekken voedingsstoffen via de poriën in het exoskelet. De gastheer/-vrouw lijkt er geen

⁴² Turin 2000, 293 en 296

⁴³ Thiele 1977, 21 en 207

⁴⁴ Thiele 1977, 113

⁴⁵ De Kessel et al. 2016; Haelewaters et al. 2018

⁴⁶ De Kessel 2011, Haelewaters & De Kessel 2017 en Haelewaters 2020

⁴⁷ Ook van waterwantsen en -kevers zijn *Laboulbeniales* bekend: De Kessel & Werbrout 2008

aantoonbare schade van te ondervinden, als het insect sterft, dan sterven de *Laboulbeniales* ook. Desondanks lijkt het mij, dat de aanwezigheid van tientallen parasieten op sprieten, poten en/of dekschilden de levensvreugde van het insect aanmerkelijk zal verkleinen of toch minimaal het insect in zijn vliegvermogen beperkt.

Laboulbeniales vermenigvuldigen zich enkel geslachtelijk en ze produceren zeer kleverige sporen. Wanneer rijpe thalli verstoord worden, komen de sporen vrij. Bijvoorbeeld wanneer kevers zich poetsen of als ze copuleren. De schimmel wordt daarom wel met een SOA vergeleken: ze is niet acuut dodelijk en wordt vooral tijdens het paren efficiënt naar soortgenoten overgedragen. Een andere bron van 'besmetting' zijn overwinteringsplaatsen, wanneer veel kevers van dezelfde soort dicht bijeen de winter doorbrengen, zoals het Aziatische lieveheersbeestje dat pleegt te doen.

Priemkevers (*Bembidion*) worden (vrijwel) uitsluitend geparasiteerd door *Laboulbeniales vulgaris*, dat geldt ongetwijfeld ook voor 'onze' gewone viervlekpriemkever (*Bembidion tetracolum*). Bij eerdere vondsten elders van deze kever werd de ectoparasitaire schimmel aangetroffen op het borststuk, de poten en de dekschilden.⁴⁸ Dat geldt ook voor de in 2025 door ons onder de zonnepanelen in Klutsdorp aangetroffen exemplaren.

Behalve op priemkevers is deze ectoparasitaire zwam ook bekend van twee boogkevertjes: de akkerboogkever (*Trechus quadristriatus*) en de rode boogkever (*Trechus rubens*).⁴⁹

Uit de verzamelde kevers in onze bodemvallen onder de zonnepanelen blijkt bij controle op 5 mei 2025 dat minimaal 60% van de gewone viervlekpriemkever drager is van *Laboulbenia vulgaris*; op 18 mei 2025 is dat zelfs 94%.

De weinige gewone viervlekpriemkevers die we in het grasland rondom het solarpark verzamelden, waren niet geïnfecteerd.

De parasiet *Laboulbenia vulgaris* op het borststuk, de dekschilden en enkele tarsen van "onze" gewone viervlekpriemkever (*Bembidion tetracolum*)

Geraadpleegd:

Cuppen, G.G.M., V.J. Kalkman & G. Tacoma-Krist 2017: *Thenanummer Lieveheersbeestjes*, *Entomologische Berichten* 77 (3)

De Kessel, A. 1998: Identificatie en gastheerspectrum van het genus *Laboulbenia* in België (Ascomycetes, *Laboulbeniales*). *Sterbeeckia* 18, 13-31

⁴⁸ De Kessel & Krastina-De Kessel 2006; Weir 1996; Haelewaters et al. 2012; Weggheleire, S. De, 2018-2019

⁴⁹ De Kessel 1998

- De Kessel, A. & I. Krastina-De Kessel 2006: *Laboulbeniales* (Ascomycetes) from Latvia, *Acta Mycologica*, Vol 41 (1), 55-64
- De Kessel, A. & T. Werbrouck, 2008: Belgian records of *Laboulbeniales* from aquatic insects. *Sterbeekia* 28, 48-54
- De Kessel 2011: *Hesperomyces* (*Laboulbeniales*) and Coccinellid Hosts. *Sterbeekia* 30, 32-37
- De Kessel, A., D. Haelewaters & W. Dekoninck 2016: Myrmecophilous *Laboulbeniales* (Ascomycota) in Belgium. *Sterbeekia* 34, 3-6
- Haelewaters, D., J. Nuytinck & A. De Kessel 2012: *Laboulbeniales* in Nederland: een introductie. *Natuurhistorisch Maandblad*, jrg. 101 (5), 88-93
- Haelewaters, D., O. Vorst & A. De Kessel 2014: New and interesting *Laboulbeniales* (Fungi, Ascomycota) from the Netherlands. *Nova Hedwigia* Vol. 98 (1-2), 113-125
- Haelewaters, D. & A. De Kessel, 2017: De schimmel *Hesperomyces virescens*, een natuurlijke vijand van lieveheersbeestjes, in: Cuppen et al. 2017, 106-118
- Haelewaters, D., R.E. Page & D.H. Pfister, 2018: *Laboulbeniales* hyperparasieten (Fungi, Ascomycota) van vleermuisvliegen: Onafhankelijke oorsprong en gastheerassociatie. *Ecology and Evolution* 8 (16), 8396-8418 (<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6145224/>)
- Haelewaters, D., 2020: Wie zit er op mijn lijf? Schimmels op geleedpotigen. In: Wielink et al. 2020, 416-419
- Muilwijk, J., R. Felix, W. Dekoninck & O. Bleich, 2015: *De loopkevers van Nederland en België* (*Carabidae*). Entomologische tabellen 9. Supplement bij Nederlandse Faunistische Mededelingen
- Thiele, H.-U., 1977: *Carabid Beetles in Their Environments. A Study on Habitat Selection by Adaptations in Physiology and Behaviour*. Zoophysiology and Ecology 10, Springer-Verlag
- Turin, H., 2000: *De Nederlandse Loopkevers. Verspreiding en oecologie* (*Coleoptera: Carabidae*). Nederlandse Fauna 5.
- Vandenbulcke, V. & G. Groeneweg, 2026: *Loopkevers* (*Coleoptera: Carabidae*) en wantsen (*Heteroptera*) op en om het solarpark 'Zonneveld Dassenberg Bergen op Zoom': 2021 en 2025 (intern rapport)
- Van Caenegem, W., M. Boeken, A.J. Dees, M. Lubbers, L. Moereels, M. Schilthuisen, P.S. van Wielink, J. W. van Zuijlen, A. Vandeputte, A. Verbeken & D. Haelewaters, 2024: New and interesting *Laboulbeniales* (Fungi, Ascomycota) from the Netherlands II. *Nova Hedwigia*
- Veraghtert, W. en A. De Kessel, 2012: Verknocht aan ongewervelden: *Laboulbeniales*. *Nature Today* (<https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=17953>)
- Weir, A., 1996: A preliminary host-parasite checklist of British *Laboulbeniales*. *Entomologist* Vol. 115: 50-58.
- Wielink, P. van, R. Felix, J. van Kemenade, A. Mol, T. Peeters & G. Stoker, 2020: *De Kaaistoep, het best onderzochte stuk natuur in Nederland*. KNNV-afd. Tilburg

Website Digitale database Nederlandse wantsen

Deze site geeft informatie over de biologie en de verspreiding van alle in Nederland voorkomende wantsen. Als zodanig is het een geactualiseerde weergave van de zesdelige *Verspreidingsatlas van de Nederlandse wantsen* (Aukema et al. 2002, Aukema & Hermes 2006, 2014, 2016, 2020 en 2021). Per soort wordt aandacht besteed aan de voor de herkenning benodigde literatuur of kenmerken, de leefwijze (habitat en ecologie), de levenscyclus (de fenologie), de status (zeldzaamheid) en de verspreiding in Nederland en Europa.

Van vrijwel alle soorten zijn foto's opgenomen. Tal van fotografen hebben hun foto's van levende dieren beschikbaar gesteld: Tristan Bantock, Markus Braü, Ingmar van der Brugge, Gerwin van de Maat, Arnold Meijer, Theodoor Heijerman, Wolfgang Rabitsch, Lars Skipper, Henk Soepenbergh, Willem Vergoossen, Ekkehard Wachmann (+), Arnold Wijker en Albert de Wilde. De stackfoto's zijn gemaakt door Theodoor Heijerman en Christian Rieger. Bij alle foto's geldt het copyright van de fotograaf.

De verspreidingskaarten en fenogrammen zijn met behulp van het programma Klasse (Fokker & Vorst 2025) gemaakt.

De gegevens zijn bij tot en met 2024 en zullen in de toekomst worden aangevuld.

Aukema, B. 2024-2026

Techniek L. van Tol

[Nederlandse wantsen](#)

Wijziging Nederlandse namen van nachtvlinders

Bij het onderzoek voor zijn [Handboek Motten](#) over microvlinders, kwam Tymo Muus tot de ontdekking dat veel van de namen voor de microvlinders verwarrend zijn, andere zijn verouderd of achterhaald. De Limburgse fluweelpalpmot bijvoorbeeld, komt helemaal niet voor in Limburg, terwijl de grote bandpalpmot de kleinste is van zijn soort.

Vanuit de Werkgroep Vlinderfaunistiek (WVF) werd een werkgroep samengesteld, die de Nederlandse namen kritisch tegen het licht hield. Die werkgroep bestond uit leden van de secties Ter Haar (macro-nachtvlinders), Snellen (micro-nachtvlinders) en De Vlinderstichting.

Als resultaat van de inspanningen van de werkgroep heeft een aantal nachtvlinders een nieuwe Nederlandse naam gekregen. Zo kreeg bijvoorbeeld de zwarte weidekokermot een nieuwe naam, omdat het leefgebied uit zijn oude naam niet klopt. De mot heet nu hondsdrakokermot, naar de plantensoort waarop hij vaak wordt gezien. Zo zijn veel namen aangepast: De zwartvlerkkustmot is niet alleen aan de kust te vinden en heet daarom voortaan zwartvlerkmuurpalpmot. Hetzelfde verhaal geldt ook voor de wilgentandvlinder, die zit veel liever op populier dan op wilg. Weer een ander voorbeeld is de muurtastermot, die niet op muren zit, maar op anjers. Die mot gaat voortaan door het leven als anjerpalpmot.

De nieuwe Nederlandse namen vind je op de volgende site:

<https://assets.vlinderstichting.nl/docs/7f0b2635-2409-496b-827f-7402557efcea.pdf>

Publicaties

Berend Aukema & Theodoor Heijerman 2026: *Veldgids Wantsen - Pentatomomorpha*. KNNV

In de reeks 'Veldgidsen' van de KNNV-uitgeverij is een nieuwe 'Veldgids Wantsen - Pentatomomorpha' verschenen. Deze gids maakt het mogelijk om de Nederlandse wantsenfamilies op naam te brengen. Vervolgens kunnen alle soorten van de families van de Pentatomomorpha op naam gebracht worden.

De Pentatomomorpha zijn onderverdeeld in vijf superfamilies:

- Aradoidea (schorswantsen)
- Lygaeoidea (bodempwantsen en verwante families)
- Pyrrhocoroidea (vuurwantsen)
- Coreoidea (randwantsen en verwante families)
- Pentatomoidea (schildwantsen en verwante families).

In Nederland zijn dat 223 van de 680 waargenomen soorten. Deze worden samen met 24 mogelijk te verwachten soorten uit aangrenzende gebieden in België en Duitsland in deze veldgids behandeld.

Alle sleutelkenmerken worden aan de hand van verduidelijkende detailfoto's geïllustreerd. Een onmisbaar standaardwerk voor kenners en liefhebbers.

Per soort wordt informatie gegeven over herkenning, biologie, verspreiding en fenologie. Van alle soorten zijn één of meer habitusfoto's opgenomen.

Soorten van veel voorkomende, maar lastig te herkennen genera, zijn vooral vanwege de duidelijke determinatiesleutel (geïllustreerd met zeer gedetailleerde foto's) goed op naam te brengen.

Meer informatie en een inblikexemplaar op de [website van de KNNV-uitgeverij](#).

Entomologische Berichten 85 (6), december 2025

In dit nummer o.a.:

- Eikengalwespen, levenswijze en galvormen
- Het effect van droge zomers op de roodgezoomde duingoudhaan (*Chrysolibna limbata*)
- Twee nieuwe Ichneumon-soorten (sluipwesp) in België en Nederland, overwinterend aangetroffen
- De viervlekmineermug (*Elachisrta quadripunctata*): een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna
- De eerste waarneming van de dopluis *Takahasihia japonica* in Nederland
- *Cinara shinjii*, een Aziatische bladluis in Nederland

Entomologische Berichten 86 (1), januari 2026

In de jongste editie:

- Insecten verzamelen in Nederland, wat mag er?
- Dragen tuinen in het landelijk gebied bij aan de biodiversiteit van insecten?
- Een historische waarneming corrigeren: komt *Anopheles melanoon* daadwerkelijk voor in Nederland?
- *Scythris sinensis*, een nieuwe dikkopmot voor Nederland
- De doornicaden van de Nederlandse Antillen

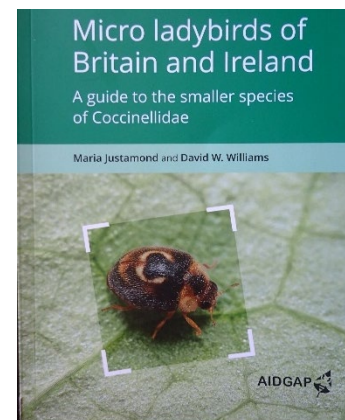
Verder de melding van nieuwe soorten voor ons land: wants, een sluipwesp en een kabelspin en tenslotte een recensie en verenigingsnieuws.

een
een

Justamond, M. & D.W. Williams: 2025: Micro Ladybirds of Britain and Ireland. A guide to the smaller species of Coccinellidae

Een kleine op duidelijke foto's gebaseerde determinatiegids voor kapoentjes en nekapoentjes, waarmee de meeste kleine lieveheersbeestjes zelfs in het veld op naam gebracht worden. Temeer omdat de samenstelling van de lieveheersbeestjesfauna in ons land niet gelijk is aan die in Groot-Brittannië en de dieren ook uiterlijk kunnen verschillen is het aan te bevelen om de recensie van Gerian Tacoma-Krist in het laatste nummer van *Entomologische Berichten* er even naast te leggen.

Phegea, Jaargang 54, nummer 1, maart 2026

Zoals gewoonlijk bevat het driemaandelijkse tijdschrift van de Vlaamse Vereniging voort Entomologie weer een aantal bijzonder interessante artikelen:

Paul Beuk e.a.: **“Negentien steltmuggen (Diptera: Limoniidae) nieuw voor België en/of Nederland”**.

In deze publicatie worden elf steltmugsoorten (Diptera: Limoniidae) toegevoegd aan de fauna van België en tien aan de fauna van Nederland, waarbij twee soorten nieuw zijn voor beide landen.

Het aantal Limoniidae voor België komt hiermee op 176 en voor Nederland op 165. Van de nieuwe soorten wordt informatie gegeven over de kenmerken, de biologie, de verspreiding en meer in detail het voorkomen in beide landen.

Steve Wullaert: **“Resultaten van de Werkgroep Bladmineerders uit 2023 en 2024”**.

Meldingen van één herontdekking en van veertien nieuwe soorten voor de Belgische fauna (Alucitidae, Coleophoridae, Cosmopterigidae, Gelechiidae, Gracillariidae, Meessiidae, Nepticulidae, Noctuidae, Pyralidae en Tortricidae).

Reinoud Allaert, Arno Beidts & Wim Declercq: "***Gelechia hippophaella* (Lepidoptera: Gelechiidae), rediscovered in Belgium after 160 years**".

De duindoornpalpmot, *Gelechia hippophaella* (Schrank, 1802) (Lepidoptera: Gelechiidae) wordt hier voor het eerst opnieuw gemeld uit België sinds de oorspronkelijke vondst in 1864 nabij Oostende.

De Levende Natuur jaargang 127, nummer 2, 2026

We wisten het al, we zagen het in 2024 in het door EIS uitgebrachte advies over de Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*); we hoorden het op de afgelopen Wintervergadering van de NEV en we kunnen het ook nog eens nalezen op de site van de wespenstichting

(<https://wespenstichting.nl/bedenkingen-bij-rapport-aziatische-hoornaar-jacques-van-alphen/>).

In het jongste nummer van de *Levende Natuur* zetten Aglaia Bouwma, Jan Wieringa en Wouter van Steenis alle zin en onzin, feiten en fabels over de Aziatische hoornaar, of liever de geelpoothoornaar (!) nog eens op een rijtje.

Jan Rodts, 2025: De slimste Vlindergids. Alle 100 dagvlinders van de Benelux

Eind september verscheen bij de Antwerpse uitgeverij Houtekiet *De slimste vlindergids*, waarin alle 100 dagvlinders van de Benelux helder en toegankelijk worden voorgesteld. De auteur was jarenlang directeur van de Belgische vogelbescherming. Van zijn hand verschenen eerder *De slimste vogelgidsen*, waarvan er inmiddels meer dan 30.000 exemplaren zijn verkocht in een zomer-, winter- en junioreditie. Zijn interesse is breder, nu staan de dagvlinders centraal.

De vlinders worden niet op familie gerangschikt. De auteur heeft gekozen voor een ordening op kleur. De gids start bij de lichtste soorten en eindigt bij de donkerste, op basis van de overheersende kleur van de (boven)vleugels. Hij onderscheidt acht kleurgroepen: overwegend wit, geel, oranje, oranje-rood, groen, blauw, bruin en zwart. De kleine vos is overwegend oranje, de atalanta overwegend zwart. Een zwart-witte vlinder als het dambordje komt je tweemaal tegen in de gids, zowel bij de vlinders uit de kleurgroep zwart, als bij de witte vlinders; het oranjepijpje bij zowel de witte als bij de oranje vlinders. Zo kom je meer dubbele vermeldingen tegen en kom je bijna altijd bij de juiste soort uit. Het groentje (feitelijk een blauwtje) zit bij de groene vlinders en het bruin blauwtje bij de overwegend bruine vlinders, kan het simpeler? Neen, want bij nagenoeg alle blauwtjes is het

vrouwtje bruin en toch kom ik die alleen bij de overwegend blauwe vlinders tegen. Desondanks lijkt het mij een fraai boek voor de beginnende dagvlinderfanaat.

Elke soort wordt behandeld op een dubbele pagina met minstens twee grote foto's van de volwassen vlinder (open en gesloten vleugels), waarbij de belangrijkste herkenningsskenmerken subtiel worden aangeduid met aanwijsstreepjes. Bij elke dagvlinder wordt ook de rups afgebeeld, waardoor niet alleen vlinders, maar ook rupsen in het veld of in de tuin correct op naam gebracht kunnen worden. Van elke soort wordt de Rode Lijst status in respectievelijk Nederland, Vlaanderen, Wallonië en Luxemburg vermeld.

Kijk op exoten, jrg. 14 (1), 1926, nr. 52

De KNNV werkt mee aan het project Signalering Exoten van het Team Invasieve Exoten dat op initiatief van de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) is opgestart. Waarnemers spelen een belangrijke rol in het veld als het gaat om het signaleren van potentieel invasieve exoten. In dit project heeft de KNNV afgesproken dat zij haar leden zal informeren over specifieke soorten via haar nieuwsbrieven, website en in Natura.

De nieuwsbrief roept op om exoten te melden

op www.telme.nl en op www.waarneming.nl.

Veel entomologisch nieuws bevat de jongste editie van Kijk op Exoten niet. Theo Zeegers (EIS Kenniscentrum Insecten) vermeldt dat de reuzenhoornaar (*Vespa mandarinia*) weliswaar nieuw is op de Unie lijst, maar dat deze niet voor Nederland wordt verwacht. Daarbij geeft hij duidelijk aan waarin de reuzenhoornaar zich onderscheidt van andere reuzen, zoals de Europese hoornaar, de reuzendolkwespe, de reuzenhoutwespe en de geelpoot- of Aziatische hoornaar.

Leden van de KNNV kunnen zich abonneren op de Exoten-nieuwsbrief via: www.ravon.nl/nieuwsbriefexoten. Kijk op Exoten wordt dan automatisch toegezonden.

Ozinga, W.A., G.A. de Groot, S. van Rooij, D. Sanders, S.M. Hennekens, M. Reemer & A. Stip, 2022: Ecoprofielen voor wilde bijen en zweefvliegen. Handvaten voor inrichtingsmaatregelen op landschapsschaal. Wageningen University & Research

Dit rapport is alweer een paar jaar oud. Het bevat de resultaten van een onderzoek dat door Wageningen Environmental Research is uitgevoerd. Het onderzoek is gesubsidieerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoeksprogramma 'Kennissimpuls Bestuivers'.

De laatste decennia is zowel het aantal als de soortendiversiteit van bestuivers sterk achteruitgegaan. Via de Nationale Bijenstrategie wordt gestreefd naar behoudt en bevordering van

bestuivers en bestuivingsdiensten. Een probleem daarbij is, dat er in Nederland honderden soorten bijen en zweefvliegen voorkomen met elk hun eigen specifieke wensen ten aanzien van hun leefgebied. Planning en inrichtingsmaatregelen worden daardoor bemoeilijkt. Het rapport onderscheidt groepen van soorten, die vergelijkbare eisen aan het landschap stellen. De veelheid aan soorten wordt daardoor teruggebracht tot een beperkt aantal groepen (ecoprofielen). Per ecoprofiel worden gerichte bouwstenen gepresenteerd voor een landschap dat voor bestuivers aantrekkelijk is. Deze ecoprofielen bieden handvat(t)en (!) om zo effectief mogelijk bestuivers te bevorderen.

Het rapport is gratis te downloaden van <https://doi.org/10.18174/564518> of <https://edepot.wur.nl/564518>

Puur Natuur (Natuurmonumenten), lente 2026

We hebben het hier met “Puur Natuur” niet over schoon- en gezondheidsartikelen, dierenvoeding, tuinonderhoud, drinkwater, paardensupplementen, vlees en yoghurt, etc., producten die ons in reclameboodschappen als puur natuur worden aanbevolen, maar om het gelijknamige kwartaalblad voor leden van Natuurmonumenten.

Ook deze editie schenkt aandacht aan bijen en andere bestuivers. Hoopvol is De Europese Natuurherstelverordening, die voorschrijft dat de neergaande trend van bestuivers tegen 2030 moet worden omgebogen. Om dit te bereiken moet Nederland uiterlijk 1 september 2026 een nationaal herstelplan bij de Europese commissie indienen. Natuurmonumenten en andere natuurorganisatie hebben al aangegeven wat nodig is voor een goed plan. Voor bestuivers is veruit het belangrijkste het terugdringen van schadelijke stoffen in natuurgebieden, in het agrarisch gebied en in de stad. Ook algemeen natuurherstel kan veel bijdragen.

In dit nummer zijn ook fraaie pagina-grote foto's afgebeeld van behangersbij, rosse metselbij, heideviltbij, zandhommel en weidebij

Enquete

Op verzoek van het landelijk bestuur van de KNNV hebben we een enquête ingevuld met de activiteiten die de LW in 2025 heeft ondernomen.

Hierbij de belangrijkste vragen en de antwoorden:

1. **Welke natuuronderzoeken hebben jullie in 2025 uitgevoerd?**
Vijf jaar kevers en wantsen inventariseren
2. **Welke rapporten zijn in 2025 verschenen?**
 - Vijf jaar kevers en wantsen inventariseren
 - Graafwantsen in westelijk Noord-Brabant
 - Verslag LIW-excursie Bergen op Zoom
 - Vijf jaar lang eenhoornsnoerhalskevers
 - Bezoek aan de Vlietlanden 24 maart 2025
 - Bezoek aan de Vlietlanden 28 juli 2025
 - Bezoek aan de Vlietlanden 25 augustus 2025
 - Rood-zwarte sikkelwantsen op een stukje nieuwe natuur in westelijk Noord-BrabantDeze verslagen zijn in Veelpoot verschenen.
We hebben een Excel bestand met alle rapporten. Als je dit wilt hebben? Vraag gerust naar dit overzicht.
3. **Wat was jullie mooiste natuuronderzoek in 2025?**
Vijf jaar kevers en wantsen inventariseren
4. **Wat was jullie mooiste natuurbeschermingsactiviteit in 2025?**
Bezoek aan de Vlietlanden bij Vlaardingen, een inventarisatie voor Natuurmonumenten.
5. **Noem de mooiste natuureducatieprojecten die zijn uitgevoerd in 2025?**
 - studiereis Insecten
 - lezing tuinen, wilde bijen en hun planten, via zoom
6. **Welke bioblitzen hebben jullie georganiseerd?** n.v.t.
7. **Op welke wijze hebben jullie meegedaan met de Week van de Biodiversiteit?** n.v.t.
8. **Hoeveel lezingen zijn gegeven?**
Zes:
 - 23 oktober, 20.00 – 21.00 uur Lezing Tuinen en bijen, via zoom
 - Tijdens de studieweek Insecten: vijf lezingen
9. **Hoeveel cursussen zijn gegeven?** één
10. **Hoeveel excursies zijn gehouden?**
 - Tijdens de twee weekenden: 20
 - Tijdens de studiereis insecten: 10
11. **Wat was jullie mooiste activiteit die niet eerder is genoemd?**
KNNV Inspiratiedag Insecten:
De landelijke KNNV organiseerde samen met de Landelijke Insecten werkgroep een Inspiratiedag Insecten. Deze dag stond in het teken van elkaar ontmoeten, van elkaar leren en er zijn een aantal sprekers uitgenodigd die bepaalde onderwerpen verder toelichten en uitwerken. Het plezier van het waarnemen staat voorop, maar we willen en kunnen meer.
16. **Hoeveel leden/donateurs had jullie afdeling op 31 december 2025?** 100
17. **Hoeveel persberichten zijn gepubliceerd in 2025?** 3
18. **Hoe vaak verschijnt jullie digitale nieuwsbrief?**
Hebben we niet; wel wordt het ledenblad Veelpoot digitaal verstuurd, vier maal
19. **Welke sociale media gebruik jullie?**
geen

22 maart 2026

Contacten

De LIW is opgericht in 1938

Website: liw.knnv.nl

Email: liw@knnv.nl

LIW-rekeningnummer: NL94 ASNB 8850 6220 74 t.n.v. M.T. van Adrichem

Bestuur

voorzitter	Geert van Poelgeest	liw@knnv.nl
secretaris	Anna Kreffer	liw@knnv.nl
penningmeester	Michel van Adrichem	penningmeester.liw@knnv.nl

Contributie lid € 7,-- per jaar

Medewerkers

redactie <i>Veelpoot</i>	Gerrit Groeneweg	veelpoot@liw.knnv.nl / groenweg@home.nl
webmaster	Geert van Poelgeest	liw@knnv.nl)
Beheer keuken LIW-weekends:		Sharida Bhageloe en Willemein Poot